

ילקוט יומא טבא לרבנן

אוצר פנינים נבחרים אודות יום ההולדת השישים

מלוקט ממוקרא, משנה, הלכה ואגדה
מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים ורבותינו נשיאנו

נלקט, נערך ויוצא לאור
לרגל מלאות שישים שנה לידידנו היקר והנכבד
הרה"ח הנעלה הרב ר' משה יהודא ש"י קאטלארסקי

לאורך ימים ושנים טובות

ראש חודש סיון, ה'תשס"ט

ילקוט יומא טבא לרבנן

אוצר פנינים נבחרים אודות יום ההולדת השישים

מלוקט ממקרא, משנה, הלכה ואגדה
מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים ורבותינו נשיאנו

נלקט, נערך ויוצא לאור
לרגל מלאות שישים שנה לידידנו היקר והנכבד
הרה"ח הנעלה הרב ר' משה יהודא שי' קאטלארסקי

לאורך ימים ושנים טובות

ראש חודש סיוון, ה'תשס"ט
שנת הקהל

© Published and Copyrighted 2009 by
The Rohr Jewish Learning Institute
822 Eastern Parkway, Brooklyn, NY 11213

All rights reserved.

(888) YOUR-JLI/718-221-6900
www.myJLI.com

פתח דבר

בחודש השלישי באחד לחודש, הוא יום ראש חודש סיון הבעל"ט, ימלאו בע"ה שישים שנה לידידנו היקר, האי גברא רבא ויקירא, סיו"ר ה'מרכז לעניני חינוך' ועמוד התווך של רשת בתי חב"ד ברחבי תבל, הרב החסיד הנעלה מוה"ר משה יהודא קאטלאַרסקי שליט"א.

דרגל 'יומא טבא לרבנן' זה מוציאים אנו לאור את הקובץ המיוחד שלפנינו והוא אוצר פנינים נבחרים אודות שישים שנה מלוקט ממקרא, משנה, הלכה ואגדה וכן מספרי רבותינו הראשונים והאחרונים ורבותינו נשיאנו.

* * *

ולא ללמד על עצמו יצא, אלא ללמד על הכלל כולו יצא. שכן, לכשתמצי לומר, האוסף שלפנינו הוא משל ודוגמה לכך שכאשר מביטים על נושא כזה או אחר בחייו של יהודי כפי שהוא משתקף בעיני התורה, הרי פנים חדשות באו לכאן; פנים שונות ואחרות לחלוטין מפני הדברים בעיניו של העולם, אשר כמנהגו נוהג ושמנו 'עולם' נגזר מהיותו העולם והסתר על האלוקות והמהות הפנימית העמוקה של הדברים.

באינספור אגרות ושיחות ק' ומאמרי דא"ח מבאר רבנו נשיאנו כיצד דוקא הציוויים 'בכל דרכיך דעהו' ו'כל מעשיך לשם שמים' הם עיקר ותמצית עבודת ה' של יהודי בימי חייו בעולם, לא פחות ואולי אף יותר, מאשר העיסוק שלו בלימוד התורה, קיום המצוות ועבודת התפילה, כאשר הוא עוסק ישירות בחפצי שמים.

ברוח זו, אין פלא שדוקא בתורת החסידות בכלל ובמשנתו של רבנו בפרט מתייחסים ליום ההולדת של כל יהודי, קטן כגדול, כציון דרך חשוב. הוא אומר, עצם ירידת הנשמה מאיגרא רמא לבירא עמיקתא, הנה למרות גודל ועוצם הירידה ודוקא בגללה, עשויה לשמש עילה וסיבה ליומא טבא של שמחה ושבח והודאה להשי"ת על האפשרות לעבדו בלבב שלם בעולם הזה ובעניני העולם עצמו.

כך באשר ליום הולדת בכלל וביתר שאת ב'יומא טבא לרבנן' במלאות לאיש היהודי שישים שנה. "בן שישים" אומרים חכמים במשנתם במסכת אבות, "לזקנה". ואכן, אין לך מושג בחיי האדם ופעלו כמושג הזקנה שבו הניגוד בין דעת והשקפת התורה והחסידות מזה ו'העולם אומר' מזה – הוא כל כך קטבי וקיצוני. ואכן מפליא לראות איך הגישה והמבט של התורה מאירים את דרכו של היהודי באור מופלא.

ב'עולם כמנהגו', הנה ככל שהאדם מבוגר יותר וזקן יותר, הוא ממעט את פעילותו

והתעסקותו בכל תחומי הפעילות בהם השקיע את מרצו ואת כוחותיו בשנים עברו. ואילו גישת התורה נוקטת מסר הפוך לחלוטין, עד אשר בשיחותיו הק' של רבנו אנו מוצאים כי האיחול הנכון והראוי לאדם בהגיעו לגיל ששים הוא, כי לא זו בלבד שמכאן ואילך לא יגרע ח"ו מעבודתו אלא אדרבא:

"וכן בזמן דששים שנה ניתוסף עליו בעבודה באופן של נס (הרמה, כמו נס על ההרים), היינו שמתחיל סדר חדש בעבודה נעלה ביותר לגבי העבודה שלפנ"ז, כמודגש ביצחק, "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה גו' ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" – שאז התחיל עיקר עבודתו בבירור העולם" (ספר השיחות ה'תש"נ ח"א ע' 156).

ואכן, זו רוח הדברים העולה מתוך החומר שנאסף ומוגש בקובץ מיוחד זו, בו אנו נוכחים לדעת ולראות כיצד גדולי ישראל לדורותיהם רואים בגיל ששים ציון דרך חשוב ונכבד ושלב מרכזי המהווה מנוף רוב עצמה להוסיף בכל ענייני טוב וקדושה.

בכתבי האריז"ל נאמר על גיל זה – "וכבר כלו כוחות היצה"ר ותגבורתו"; האלשיך הק' כותב – "שהוא במיטב השכלתו ובאו ימי הזקנה שדעתו מתוספת עליו . . . אך בעשור השביעי אז תעשה עיקר מעסקי עולם שכלו שבת".

ובמדרש לימדונו חז"ל אף יתירה מזו וגילו שאמנם בן ששים הוא הגיל עליו נאמר במשנה "לזקנה", אבל הכוונה היא למעליותא ולשבח ולא במובן של חולשה חלילה. אדרבא, הצעיר ברוחו ומי שהתכונות המאפיינות אותו הם מרץ וחיות, חיוניות והתלהבות, נותר כזה גם בגיל ששים. וכך לימדונו רבותינו – "ומשרתו יהושע בן נון נער, והוא היה באותו העת קרוב לששים שנה, אלא נער שהוא נער לתלמוד תורה".

* * *

ידידנו היקר והנעלה, הרב קאטלארסקי שליט"א נודע ומפורסם בשער בת רבים בפעולותיו הברוכות בהיקף עולמי, פשוטו כמשמעו, ובדאגתו הרבה, ימים כלילות, במסירות אבהית נפלאה, למען שלוחי הרבי, "לגיון של מלך" ומשפחותיהם די בכל אתר ואתר.

ועם כל אלה, חיבה יתירה נודעת לו למוסדותינו הק' המכון ללימודי יהדות (JLI) על-שם משפחת רוהר שעל-יד ה'מרכז לעניני חנוך', שנוסדו, קמו ובע"ה התפתחו במימדים הכי רחבים – ביוזמתו, בעידודו ובעזרתו התמידית בכל עת ובכל שעה בסבר פנים יפות ובנפש חפצה.

לזכותו ולמסירותו הרבה יש לזקוף את הזכות הגדולה והעצומה של הפעלת שיעורי תורה בכל מקצועות התורה בצורה מאלפת ומרתקת, בהשתתפות רבות

מאחינו בני ישראל הנוטלים חלק מדי שבוע בשבוע בשיעורים המתקיימים בסניפי המכון הפזורים ב-300 ערים ברחבי תבל, ועוד היד נטויה בעזרת ה' להוסיף ולהרחיב ולהעמיק כהנה וכהנה.

אי לזאת, הנה כביטוי צנוע של הוקרה והערכה רחש ליבם של חברי צוות המכון ללימודי יהדות (JLI) ללקט ולערוך קובץ זה. ליקוט החומר, עריכתו והכנתו לדפוס נעשה בראשות חבר צוות המחקר הרה"ת מרדכי שי' דינערמאן.

ובכן תערב נא עתירתנו ותפילתנו ביום מלאת ששים שנה לכמ"ע ידידינו היקר ומכובדנו הדגול הרב קאטלארסקי שליט"א, כי כשם שעד עתה זכה לפעול גדולות ונצורות בכוחו ובשליחותו של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו שמינהו וציווהו להיות 'משרת משה', לייסד בתי חב"ד ומוסדות מפוארים של תורה עבודה וגמילות חסדים בכל מרחבי תבל ולעמוד בראש כינוס השלוחים העולמי ושאר פעולותיו הברוכות, כיד ה' הטובה עליו – כה יתן ה' וכה יוסיף לו כח ואומץ להמשיך עוד רבות בשנים בעבודתו בקודש לייסד לפתח ולהרחיב את עבודת הקודש של אלפי השלוחים ברחבי תבל, ותקוים בו ברכת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המשלח – "כן יבשר טוב לעתיד לבוא", ובמהרה נזכה כולנו לגאולה האמיתית והשלימה ומלכנו בראשנו.

ונחתום בלשון רבנו באיגרת ברכה ליום הולדת ששים:

ידוע המובא בראשונים כמה גרסאות במשנה סוף פ' ה' דאבות, בן ששים לזקנה, בן ששים לבינה, בן ששים לחכמה, ובכתבי האריז"ל בן ששים לשיבה. ויהי רצון שכולהו יתנהו ב' ויהיו הענינים בהידור (אגרות-קודש ח"ח אגרת ב'שס).

בשם ועד הנהלת המכון ללימודי יהדות (JLI), כל חברי הצוות בניו-יורק מחברי, עורכי ומתרגמי השיעורים וחברי המערכת, מאות השלוחים הרבנים מגידי השיעורים ואלפי לומדי השיעורים בכל קצוי תבל

אפרים מינץ

ערש"ק פ' במדבר, כח אייר
ה'תשס"ט, שנת הקהל
ברוקלין, נ.י.

מפתח

ז	פותרחין בדבר מלכות
יא	יומא טבא לרבנן
יט	בן ששים לזקנה
כה	מפני שיבה תקום
לא	ויצחק בן ששים
לז	ענינים שונים
מג	אישים בגיל ששים
מט	שער רבינו

פּוֹתְחִין בְּדַבַּר מַלְכוּת

- בן ששים לזקנה, לבינה, לחכמה ולשיבה
- די גוטע בשורה, ווערט איר א בן ששים
- בששים מתבטלים בדרך ממילא כל הענינים הבלתי-רצויים

פותחין בדבר מלכות

בן ששים לזקנה, לבינה, לחכמה ולשיבה

אגרות קודש ח"ח אגרת בי"ש

ב"ה, אור לכ"ד טבת, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

כבוד הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נו"מ בעל מדות, עוסק בצרכי ציבור, בעל מרץ ורב פעלים, איש המעלה, בנש"ק וכו' וכו' מוהר"ר יצחק מאיר שי' הכהן שלום וברכה!

בנועם נודעתי כי הגיע לגיל ששים, לאורך ימים ושנים טובות, ובודאי כמרז"ל עביד יומא טבא לרבנן, ומשתתף הנני בזה, אף כי בריחוק מקום.

ידוע המובא בראשונים (ראה מד"ש שם) כמה גרסאות במשנה סוף פ' ה' דאבות, בן ששים לזקנה, בן ששים לבינה, בן ששים לחכמה, ובכתבי האריז"ל (בן חמשים לזקנה) בן ששים לשיבה (מאורי אור, סוף אות ז' והוא עפ"י מש"כ בתיקוני זוהר, תקון כא', נז, עא', ובשער המצות פ' קדושים). ויהי רצון שכולהו יתנהו בי' ויהיו הענינים בהידור, ועפ"י המבואר בלקו"ת לרבנו הזקן, שיר השירים, דף יא' סע"א ושם.

והשי"ת יזכהו ויצליהו להשתמש בכשרונותיו, הן של עצמו הן של מורשת אבות, להגדיל תורה ולהאדירה, בגדול התלמוד וגדול המעשה, ברוח ישראל סבא, ועל פי מאור תורת החסידות.

וברכה בכבוד.

די גוטע בשורה, ווערט איר א בן ששים

אגרות-קודש חכ"א אגרת חיקצו

ב"ה, א' אלול, תשי"ט

ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ בעל מדות ורב פעלים עוסק בצ"צ מו"ה שלמה שי' שלום וברכה!

מיט צופרידנהייט האב איך באקומען אייער בריף פון ערב ראש חודש אלול

פּוּתְחִין בְּדַבֵּר מַלְכוּת

י

הוא חודש הרחמים, אין וועלכן איר שרייבט די גוטע בשורה, אז דעם קומענדן שבת פ' שופטים, ווערט איר א בן ששים.

השם יתברך זאל העלפן, אז לאריכות ימים ושנים טובות, זאלט איר אנזאגן גוטע בשורות וועגן זיך און וועגן יעדערן פון אייער משפחה שי', גוטע בשורות אין די ענינים הגשמים און אויך גוטע בשורות אין די ענינים הרוחניים,

און ווי באוואוסט דער ווארט פון בעל שם טוב, אויף דעם פסוק כי תראה חמור וגו' עזוב תעזוב עמו, אז אויך מיט ענינים הגשמים קען מען און מען דארף דינען השם יתברך. און עבודת השם דארף זיין דוקא בשמחה, ובטוב לבב (זע רמב"ם סוף הלכות לולב, און אין ספר התניא אין מערערע ערטער, ווי אנגעצייכנט אין תוכן ענינים בסופו).

און בפרט אז די השגחה עליונה האט אייך מצליח געווען און מזכה געווען, מיט דער השתדלות און ארבעט אויף צו שטארקן און אויברייטערן דעם, בית ליובאוויטש" אשר בק"ק לונדון, וואס זיכער, אזוי ווי אין אלע גוטע זאכן, וועט איר גיין מחיל אל חיל ומעלין בקודש, וועט דאס נאך צוגעבן אין די ברכות פון השם יתברך והצלחתו, אייך און יעדערן פון דער משפחה,

ובזה כמובן וגם פשוט הברכה פון דעם קאפיטל תהלים וואס איר וועט אנהויבן זאגן: שנותיו כמו דור ודור וגו' כן אזמרה שמך לעד וגו'.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ולכתיבה וחתימה טובה לו ולכל או"א מבני ביתו שיחיו בגו"ר,

מ. שניאורסאהן

יומא טבא לרבנן

- הוראת רבינו • הנהגת רבי ישראל איסרלין – בעל תרומת הדשן
- ברכת הודאה • סעודת מצוה • שהחיינו – פסק ה"בן איש חי"
- שהחיינו – פסק ה"פלא יועץ" • גם אביי מודה • שוה לכל נפש
- לרבנן דוקא • למרות חיים קשים • הנהגת האדמו"ר מראדזימין
- הנהגת ה"אמרי אמת" • מתאים לפרק ס"א – ימים על ימי מלך תוסיף

יומא טבא לרבנן

רב יוסף, כּי הנה פּר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן, אומר: נפקי לי מפרת. אומר ליה אפיי: נהי דנפק ליה מר מפרת דשני, מפרת דיומי מי נפיק מר? אומר ליה: נקוט לך מיהא פלגא פידך:

מועד קטן דף כח עמוד א

הוראת רבינו

אגרות-קודש ח"ח אגרת ב"שס

בנועם נודעתי כי הגיע לגיל ששים, לאורך ימים ושנים טובות, ובודאי כמרז"ל עבד יומא טבא לרבנן*.

הנהגת רבי ישראל איסרלין – בעל תרומת הדשן

לקט יושר (רבי יוסף בן משה), חלק ב (יורה דעה) עמוד מ' ענין א

ביום שסיים הגאון זצ"ל ספרו עשה סיום וזימן אליו ב' זקנים כדי לפטרו גם מסעודת ששים.

ברכת הודאה

לקוטי שיחות ח"ה עמ' 134 בהערה 18

הטעם למה שהזמין ב' זקנים – י"ל, כי ההודאה על "דנפקי לי מכרת" היא בדוגמת וע"ד ברכת ההודאה, ברכת הגומל, שצריכה להיות "בפני י' ושנים מהם ת"ח" (סדר ברה"נ לאדה"ז פי"ג ה"ב).

סעודת מצוה

שו"ת בית ישראל – (רבי ישראל אברהם אלטר לאנדא) או"ח סי' לב

ומדקאמר עבד להו יומא טבא לרבנן משמע דעשה משתה לתלמידי חכמים ושמח, א"כ מבואר דהוה סעודת מצוה, דהא איתא במס' פסחים דף מט ע"א

(* בהבא לקמן – ראה שיחת כ"ק אדמו"ר זי"ע נדפסה לקמן בעמ' סג.)

בגמרא וז"ל תניא ר' שמעון אומר כל סעודה שאינה של מצוה אין ת"ח רשאי ליהנות ממנה וכו', הרי דת"ח אין לו ליהנות מסעודת הרשות רק מסעודת מצוה. ומדעביד רב יוסף כשנעשה בן ששים שנה סעודה לת"ח מבואר דסעודה זו שעושין כשהגיע לששים הוי סעודת מצוה.

שהחיינו – פסק ה"בן איש חי"

בן איש חי – שנה ראשונה פרשת ראה, ט

כשיגיע לששים או לשבעים, נכון ללבוש בגד חדש, או יקח פרי חדש, ויברך עליו שהחיינו, ויכוין גם על שנותיו.

שהחיינו – פסק ה"פלא יועין"

חסד לאלפים (רבי אליעזר פאפו) – דיני ברכות ההודאות ס"ח

וכן כשהגיע לששים שנה, ולשבעים שנה, להודות לה' ולברך שהחיינו בלי הזכרת שם ומלכות.

גם אביי מודה

כבוד חכמים* – מאמרו של הרב דב מאיר אייזנשטיין

ואף שלכאורה י"ל שאביי שהתפלא חולק לדינא על רב יוסף, וסובר שמכיון שעדיין אינו בטוח שיצא גם מ"כרת דיומי", שאף הוא הנהו חלק מעונש הכרת, א"כ לשמחה מה זו עושה, והלא קיי"ל הלכה כבתראי, והגם שאביי הי' תלמידו של רב יוסף כמבואר בהרבה מקומות, וקיי"ל אין הלכה כתלמיד במקום הרב, מ"מ הלא יש מהראשונים שכתבו שלא אמרו אין הלכה כתלמיד במקום הרב אלא עד אביי ורבא, אבל מאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי אפילו כתלמיד במקום הרב [ראה אנציקלור"ת כרך ט ערך הלכה כבתראי וכרך א ערך אין הלכה כתלמיד במקום הרב], – מ"מ הלא מכיון שרב יוסף עבד עובדא, קיי"ל דמעשה רב כדאיתא בשבת כא ע"א וקכו ע"ב [וראה אנציקלור"ת כרך ט ערך הלכה פ"א שיש סוברים שהכלל

(* ספר זה יצא לאור לקראת י"א ניסן תשמ"ב – עם מלאת שמונים שנה לכ"ק אדמו"ר זי"ע. מאמרו של הרב אייזנשטיין, "שמחה והודאה לתקופות חיי האדם", מופיע שם בעמ' קצט ואילך.

דמעשה רב עדיף מכללי הלכה אחרים].

ועוד שמסתבר לומר שאביי אינו חולק כלל לדינא על רב יוסף, ורק שאל שאלתו, ולאחר ששמע מרב יוסף רבו "נקוט מיהא פלגא בידך" סבר וקיבל, ואפושי פלוגתא לא מפשינן.

יומא טבא – שוה לכל נפש

(כבוד חכמים) שם

והוסיף בזה בני יעקב נ"י, דאע"פ שלפימ"ש רבינו יונה בשערי תשובה שער שלישי אות קכב: "ומי שנתחייב כרת, פעמים שתארך לו הזכות בעוה"ז שנים ושלשה דורות, ואיחור המות לרשעים לשלם שכרם בעוה"ז לאבדם מן העוה"ב שנאמר ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו כו' אל פניו ישלם לו", ומקורו הוא במ"ש הגמ' בשבועות לט ע"א כל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו שנים ושלשה דורות ע"ש – יש לכאורה לפקפק איך ישמח ויודה כשמגיע לששים, והלא אינו בטוח שיצא באמת מכרת, דאולי באמת נתחייב כרת, אלא שזכות עמדה לו להשהות קיבול ענשו כאמור, מ"מ נראה ברור שסתם יהודי יש לו חזקת כשרות שאינו שייך לסוג של משלם לשונאיו כו', דאל"כ איך מברך הגומל כשעלה מהים וכשנתרפא מחליו וכדומה, ולמה אינו חושש שזהו לרעתו כדי לאבדו מהעוה"ב, ולכן נראה פשוט, שהוא הדין והטעם, שבהגיע לששים, מכיון שלפי חזקת כשרות שיש לו הוא יצא מכרת, יש לו לשמוח ולהודות.

יומא טבא לרבנן דוקא

(כבוד חכמים) שם

ובדרך אגב: במ"ש הגמ' שרב יוסף עבד יו"ט "לרבנן", יש להתבונן למה עשה יו"ט רק לרבנן ולא לשאר ישראל. . . וגם יש להתבונן במה שאמר רב יוסף "נפקי לי מכרת", למה לא אמר "נפקית מכרת", דהלא בכל מקום שכתוב בתורה מלת "יצאתי" (כגון במדבר כב לב ועוד) מתורגם "נפקות". ונראה בס"ד לפרש, שרב יוסף כשמלאו לו ששים, ושמח על שיצא מכרת, הרגיש הכרת טובה לרבנן, משום שהלא לא מפורש בתורה להדיא שבגיל ששים אדם יוצא מכרת, אלא שרבנן מסרו והודיעו לנו את זאת ולכן עבד יו"ט "לרבנן", ואמר "נפקי לי מכרת", כלומר שמגיע "להם" יו"ט משום "שהם" הוציאוני מכרת.

למרות חיים קשים

(כבוד חכמים) שם

ולוא דמסתפינא הוה אמינא עוד כוונה מחודשת בדברי אביי הנ"ל . . .

והכי קאמר אביי לרב יוסף, נהי דנפק מר מכרת דשני, "מכרת דיומי" מי נפק מר, כלומר אע"פ שבהגיעך לששים יצאת מכלל כרת דשני, מ"מ לא מובן לשמחה מה זו עושה, כיון שאתה לא יצאת בכל חיך מכלל כרת דיומי, דהרי רב יוסף הי' סגי נהור כידוע, וסומא חשוב כמת דכתיב במחשכים הושיבני כמתי עולם כדאיתא בנדריים סד ע"ב, וגם איתא שם בדף מא ע"א שרב יוסף חלה ושכח תלמודו, ואביי הוצרך להזכיר לו מדי פעם את תלמודו, וגם איתא בפסחים קיג ע"ב שלשה חיים אינם חיים הרחמנין והרתחנין ואניני הדעת, ואמר רב יוסף כולוהו איתנהו בי, א"כ לאיש אשר כל אלה לו, היש לו עוד מקום בלבו לשמוח ולעשות יו"ט בהגיעו לששים, והלא הוא לא זכה כלל בששים השנים ל"אורך ימים".

(ובזה יובן גם מה שיש להתפלא למה לא הוזכר כלל, זולת רב יוסף, שום תנא או אמורא שעשה יו"ט ושמחה בהגיעו לששים, האם רב יוסף הוא היחידי שעשה כן, [וכבר עמד ע"ז בלקוטי שיחות שם ע"ש],

ולפי דברינו יתישב שפיר, דודאי הרבה עשו כר' יוסף, משום שזה ברור שצריך לשמוח ולהודות להי"ת כשיוצאים מחשש כרת, וזה כל כך פשוט עד שהגמ' לא מצאה לנחוץ להזכיר זאת, ורק ברב יוסף הזכירה הגמ' זאת משום שאביי התפלא עליו).

וע"ז השיב לו רב יוסף ברוב ענוותנותו וגדלותו, נקוט מיהא פלגא בידך, כלומר אמנם כן הוא, אני מרגיש שלמרות יסורי הרבים והעצומים בימי חלדי, אני שמח בחיי ובעמלי שעמלתי תחת השמש, ואני מרגיש הנאה בזה שיצאתי מחשש כרת השני, ואני מודה להשי"ת בשמחה בלב שלם ובנפש חפיצה, ועבידנא שפיר יו"ט לרבנן.

הנהגת האדמו"ר מראדזימין

כרם חב"ד 2 עמ' 100 – ליקוט בעיני יום הולדת

ומפורש מצינו כן אודות בנו הרה"ק רד"מ מטשארטקוב כמסופר בס' 'תועפות ראם' מפי הרה"ק ראמ"מ מראדזימין (עמ' 30): כשנעשה הרה"ק מראדזימין בן ששים שנה, ליום המחרת כשנכנס לשנת הס"א עשה סעודה . . . ואמר על השולחן להמסובים היום הוא יום הולדת שלי.

הנהגת ה"אמרי אמת"

שו"ת מהרא"ב (רבי אברהם בנימין זילברברג) ח"ב סי' ס"א

ואנכי יודע כי האדמו"ר הג"ק מגור [שליט"א] בעת שהגיע לתשלום ששים שנה לימי חייו קרא לבניו וחתניו למשתה, ובאמצע המשתה אמר שסעודה זו הוא מחמת שנעשה ששים שנה, ובירור לו שיצא מעונשי ח"כ. ובטח כוונתו של כ"ק כי צדיק נתפס בעוון הדור ובאם עבר ימי שני חייו ת"ל נראה שכל המסתופפים כבר נצולו מעונש זה כי נשמת הצדיק ברור שדבוק להדבקים בו בתמימות.

מתאים לפרק ס"א בתהילים – ימים על ימי מלך תוסוף

שיחות קודש – ש"פ אחרי תשכ"ב ס"ח

אין קאפיטעל ס"א שטייט ימים על ימי מלך תוסוף שנותיו כמו דור ודור. איז דער פשט אין דעם: אויף שנותיו בעט ער ניט, דאס איז כמו דור ודור. נאר די בקשה איז אויף ימים, אז ימים על ימי מלך תוסוף, וואס דאס איז שייך צו דעם קאפיטעל דוקא עפ"י מנהג הנ"ל עפ"י מ"ש בגמרא אז בשעת ר' יוסף האט געמאכט יומא טבא לרבנן בשעה שנעשה בן ששים, האט אים אביי געזאגט, מכרת דשני נפקת מכרת דיומי מי נפקת, איז דערפאר אויף שנה דארף מען קיין בקשה ניט, נאר דער בקשה איז אויף יומא. און דאס בעט מען ימים על ימי מלך תוסוף, ימים בגימטריא ששים, איז בעט מען על ימי מלך תוסוף. און אזוי ווי יעדער המשכה ובקשה איז דארף דאך זיין מתוך שמחה, איז דערפאר מאכט מען א יומא טבא, א סעודה ושמחה של מצוה, בכדי עס זאל זיך דורכפירן דער ימים על ימי מלך תוסוף.

בן ששים לזקנה

- להזהיר על התשובה • בן ששים לבינה • דעתו מיושבת עליו
- דעתם מתישבת • בן ששים לחכמה • התגברות כח השכלי
- בן ששים קם אדעתיה דרבי' • התגברות מדת החסד

בן ששים לזקנה

בן ששים לזקנה:

משנה מסכת אבות פ"ה משנה כב

להזהיר על התשובה

שערי תשובה (לרבינו יונה גירונדי) שער שני ט'

והיתה כונתם זכרונם לברכה בדברים האלה להזהיר על התשובה ושיחשוב האדם על קצו בהגיעו לימי הזקנה, אם לא זכה לעשות כן בימי בחורותיו, ואחרי כי קרבה לבא עתו יעזוב חפצי הגוף ותאוותיו ויתקן נפשו, ובהגיעו לימי השיבה ויוסיף לגרש מלבו ענין העולם. ולפי מיעוט השנים הבאות ימעט בעסק העולם וייתחד תמיד להתבונן ביראת השם, ולחשוב עם נפשו, ולתקן מדותיו, ולבקש תורה ומצוות.

בן ששים לבינה

מדרש שמואל (לרבי שמואל אוזיאל) אבות שם בשם הריטב"א

והריטב"א ז"ל כתב [ביאור בן ששים לזקנה]— בן ששים לבינה.

דעתו מיושבת עליו

סדר היום (רבי משה בן מכיר) אבות שם

העשר שבין ששים לשבעים הם כדמיון שבת להיותו נח ושקט ושאנן לחקור ולדרוש ולבקש מנוח לנפשו איזה דרך ישכון אור ויוכל בו להשיג חיי העולם הבא . . . בן ששים לזקנה הרי הוא נקרא זקן וכל אשר יאמר אליו יעשה, כי סתירת זקנים בנין ואין קלקול יוצא מתחת ידם על הרוב. ואם הוא חכם בהגיעו לששים דעתו מיושבת עליו, ויקרא זקן זה שקנה חכמה, וצריך לכבוד, כדכתיב ונגד זקניו כבוד. שאף על פי שהבחור גם כן יקרא זקן לגבי החכמה סוף סוף אינו בשלמות וישוב כמו המגיע לששים בלמודו שודאי נתיישב לו למודו וראוי לכל כבוד.

בן ששים לזקנה

דעתם מתישבת

פרקי משה (למהר"ם אלמושנינו) אבות שם

וכאשר יגיע למספר ששים שנה, הנה משם והלאה די לו שיהיה נשמר אצלו מה שהשיג עד הזמן ההוא, ומשם והלאה, כל זמן שמזקינין, כאשר יהיו שנותיהם עד ששים על הסדר הנז', תהיה דעתם מתישבת עליהם, ולא שתתחדש ידיעה בהם יתרה על מה שכבר השיגו, כמו שהאריך הר"ן ז"ל בדרשותיו על זה בדרוש ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך וכו', על כן אמר בן ששים לזקנה.

בן ששים לחכמה

מדרש שמואל (לרבי שמואל אוזיידא) אבות שם

ואית ספרים דגרסי בן ששים לחכמה, וסעד לזה קרא דכתיב בישישים חכמה, כלומר כאשר הגיע לששים אז הגיע לחכמה. ואפשר כי אף לפי גרסא זו לא פליגי אהדדי, כי מה שאמר לזקנה הכוונה לחכמה, כי אין זקן אלא מי שקנה חכמה, ונוטריקון זקן ז"ה קנ"ה, ועל הרוב ימים ידברו ורוב שנים יודיעו חכמה, וכשהגיע לבן ששים אז הגיע לזקנה ואז קנה חכמה . . . והריטב"א ז"ל כתב בן ששים לבינה . . . והרב רבי מתתיה היצהרי ז"ל כתב בן ששים לזקנה להורות שניצול מכרת.

התגברות כח השכלי

דרך חיים (מהר"ל מפראג) אבות שם

ואמר בן ששים לזקנה פירוש שהוא זקן והוא עוד חכם יותר, כי כאשר הוא זקן והכחות הגשמיים חלשים אז כח השכלי מוסיף יותר ויותר, וכמו שאמרו ז"ל (קדושין ל"ב, ב') אין זקן אלא מי שקנה חכמה, מוכיח מזה כי הזקן הוא שראוי אל החכמה כמו שהתבאר למעלה אצל הלומד מן הזקנים שהזקן הוא שראוי לחכמה, וכמו שאמרו ז"ל (סוף קנים) תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין דעתן נוספות עליהן. וכל זה מפני כי בהחלש הכחות הגופניות כח השכלי גובר יותר, כי אז יושפע על האדם שכל נבדל לגמרי והוא נקרא שכל הנאצל שהוא נאצל מן השם יתברך ואז משיג הדברים הנפרדים שהם דברים נבדלים לגמרי.

בן ששים קם אדעתיה דרבי'

יערות דבש (לרבי יהונתן אייבעשיץ) – חלק ב' דרוש יא (המשך הדרוש)

ואמרנו הטעם זקן, זה קנה חכמה, וששים לזקנה, והיינו כי למעלה מבן עשרים לעונשים, והטעם כי אמרו בגמרא דב"ב [דף קנה ע"ב] בן למכור בנכסי אביו, בקרקע צריך להיות בן עשרים, ונתנו הטעם כי עד בן עשרים דעתו קלישתא, ואין דעתו כדאי לסמוך עליה, ולכך במשפט צדק למעלה אין מענישין אלא למי שדעתו שלימה. אבל מי שדעתו קלושה, אינו בגדר עונש, וא"כ מתחילה דעה גמורה באיש מבן עשרים, ואמרו חז"ל [ע"ז ה' ע"ב] עד ארבעים שנה לא קם איש אדעתיה דרביה, א"כ אימת קנה חכמה, כשעברו עשרים וארבעים שהם ששים, וס' לזקנה, וזה קנה חכמה, כי אז קם אדעתיה דרבו ונתמלא חכמה.

התגברות מדת החסד

עבודת הקדש (לרבי משה דוד וואלי – מתלמידי רמח"ל) – ויקרא יט, לא

והנה כבר ידוע אמרם ז"ל בן ששים לזקנה כי הזקנה היא כשהגיע האדם למדת החסד שהיא השישית מן הו"ק מתתא לעילא כדרך עליית האדם לפי שניו וסימניך ואברהם זקן.

מפני שיבה תקום

- פסק השו"ע – שבעים • פסק האריז"ל – ששים
- מששים שנה – גילוי בחינת אריך • האריז"ל – מיוסד על התרגום
- דיון בשיטת התרגום • ביאור רבינו בדעת האריז"ל • המקור בזהר
- סמוכין לדעת האריז"ל • פסק החיד"א • פסק ה"בן איש חי"
- המחמיר כדעת האריז"ל תבוא עליו ברכה

מפני שיבה תקום

מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקְוֹם וְהִדְרַתָּ פָּנֵי זָקֵן.

ויקרא יט לב

פסק השו"ע – שבעים

שו"ע יו"ד סי' רמד סעיף א

וכן מצוה לקום מפני שיבה, דהיינו בן שבעים שנה, (אפילו הוא עם הארץ, ובלבד שלא יהיה רשע. רמ"א).

פסק האריז"ל – ששים

טעמי המצות להאריז"ל ס"פ קדושים

דע, כי כאן נרמז ג' תיקונים, תיקונא דא"א, ודו"א, ודנוקביה. וכנגד הראשונה, אמר מפני שיבה, שהוא דיקנא דא"א. וכנגד דיקנא דו"א, אמר והדרת פני זקן. וכנגד הנוקבא שאין לה זקן, אמר ויראת מאלהיך, שהוא סוד היראה. ואמנם ז"א נקרא זקן, זה שקנה חכמה כי לא היה לו חכמה, עד שעיטרו אותו או"א בההיא עיטרא כנודע, ועייל ביה במוחיה, סוד החכמה עילאה, וז"ש (משלי ד' ב') קנה חכמה, שקנאה מחדש. וגם ידעת, שהוא נקרא ז"ה.

ואמנם מי שהוא זקן מששים ואילך, אעפ"י שאינו תלמיד חכם ראוי לקום מפניו, אך מי שהוא פחות מששים, אין ראוי לקום מפניו, אלא א"כ הוא חכם שקנה חכמה. ולכן ר"ת של מפני שיבה תקום, מש"ת. פירוש, משתינ שנין ואילך.

ואמנם, כפי הגדר שלהם כן ראוי לכבדם, כי השיבה הנרמז בא"א, נאמר בה קימה, ובזקן נאמר בו הידור פנים לבד, אבל באשה ויראת לבד, ולא בקימה והידור. והטעם הששים שנים הוא סוד למעלה, כי שית תיקונין קדמאין של א"א אין בהם גילוי כלל.

מששים שנה – גילוי בחינת אריך

מאמר ד"ה ויאמר ה' גוי אחרי מות, י"א ניסן ה'תשכ"ב* – תורת מנחם חל"ג

[מבואר בדברי האריז"ל] שענין השיבה הוא מששים שנה (והוא דלא כהגירסא שלנו במשנה, אלא כהגירסא "בן ששים לשיבה") וטעם הדבר, כי למעלה בשית תיקונים ראשונים אין בהם שום גילוי כלל, ולכן, רק כשנעשה בן ששים שנה אזי מתחיל גילוי בחינת אריך.

האריז"ל – מיוסד על דברי התרגום אונקלוס

מנחת חינוך מצוה רנו

ובשו"ע שם סי' רמ"ד ס"א ובטור בשם הרא"ש שם דשיבה היינו בן שבעים שנה, וכתב הבית יוסף דהיא משנה מפורשת בן שבעים לשיבה באבות פ"ה משנה כ"א. ונראה לי דהיינו לדין בגמרתינו דסברתינו דשיבה משמע כל שיבה, א"כ שיבה יקרא בן שבעים, אבל לדעת התרגום [שם על פסוק מפני שיבה] דפירש על שיבה מן קדם דסבר באורייתא ועל זקן פירש מפני סבא, אם כן לדעתו צריך לעמוד מפני בן ששים דמבואר במשנה דבן ששים לזקנה, ונקרא זקן ואפילו בן ששים ואף שאינו חכם צריכין לעמוד, דלהתרגום אונקלוס זקן הוא אף שאינו חכם . . . וראיתי בסידור של האלקי האר"י זצלה"ה בתחילת הסידור קודם התפלה מבואר שם בשמו דמפני בן ששים צריכים לעמוד, ובאמת סותר לדעת השו"ע שם ס"א והרא"ש. ונראה ברור דחשש לדעת התרגום דזקן הוא סבא ואפילו אינו חכם, ומלת זיקנה היא בן ששים כלשון המשנה, ויש להחמיר כהתרגום לעמוד מפני בן ששים ובפרט שכן דעת האלקי האר"י זצוק"ל.

דיון בשיטת התרגום אונקלוס

מגן אבות (רשב"ץ) אבות סוף פ"ה

ויש ללמוד ממה שאמר בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה, דין מדיני התורה, כי לדברי אונקלוס, שהוא מתרגם 'מפני שיבה תקום' [ויקרא יט לב], מן קדם דסבר באורייתא, וזהו יניק וחכים. אם כן, 'והדרת פני זקן', נדרש לזקן אשמאי, פירוש

(* נאמר בהתוועדות י"א ניסן תשכ"ב – יום הולדתו הששים של כ"ק אדמו"ר זי"ע.

בור, מתרגומו של אונקלוס 'והאדמה לא תשם' [בראשית מז יט], וארעא לא תבור. וכשהגיע לששים הרי הוא זקן וחייבים לעמוד בפניו. ולדברי איסי בן יהודה שדורש יניק וחכים, מן והדרת פני זקן, שאין זקן אלא מי שקנה חכמה, ומפני שיבה, כל שיבה במשמע, אם כן אינו חייב לעמוד מפני זקן שלא למד חכמה עד שיהיה בן שבעים, שאין קרוי איש שיבה אלא בן שבעים.

ביאור רבינו בדעת האריז"ל

אגרות-קודש ח"ה עמ' רלא

במשנה ספ"ה דאבות, בן שבעים לשיבה. וביתר ביאור בכ"ב (עה, א) אין שיבה פחות משבעים. וכ"פ בשו"ע יו"ד ר"ס רמ"ד. אבל בסידור האריז"ל (בתחלתו – דיני ביהכנ"ס) כתב דצריך לקום מפני בן ששים שנה (הובא בברכ"י יו"ד שם). והוא עפמש"כ בתקוני זוהר (תכ"א ע' נו, א) לית שיבה פחות משתיין כו' בן חמשים לזקנה. – כן מוכח טעם האריז"ל בשער המצות שלו ובס' הליקוטים.

והנה במנחת חינוך מצוה רנ"ז פירש פסק האריז"ל משום דחשש לדעת התרגום. ואולי אשתמיטתי' מש"כ בשעהמ"צ ובס' הלקוטים הנ"ל. ובלא"כ – מצינו כמה פוסקים דיש להחמיר כדעת זוהר גם במקום דפליג על הש"ס, אבל אין סברה כזו בנוגע לפלוגתת התרגום והש"ס.

ויש לומר דגם הירושלמי והבבלי פליגי בפלוגתת זוהר והש"ס, כי הירושלמי ס"ל דמנו"ן ואילך לא הוי כרת, ולבבלי מסמ"ך ואילך (תוד"ה אשרת, יבמות בתחלתה. ועיין מראה הפנים, ירושלמי ריש מס' בכורים).

ובזה יובן גם כן השינוי בהסוגיות דבסוגיא דבבלי (מו"ק כח, א) איתא: שבעין שיבה אבל בירושלמי (בכורים) ליתא. ותיקוני זוהר ה"ה תלמודי' דארץ ישראל, ובמילא אזיל בשיטתי'.

המקור בזהר

תיקוני זוהר תקונא כא דף נו עמוד א

לית שיב"ה פחותה משתיין . . . ועליה איתמר בן חמשים לזקנה.

מפני שיבה תקום

סמוכין לדעת האריז"ל

שו"ת יביע אומר (רבי עובדי' יוסף) ח"ג – יו"ד סימן יג

ואשר אחזה ליישב ד' האר"י ז"ל, דס"ל כמ"ש בתיקוני הזהר, לית שיבה פחותה משתי' וכו', ועליה אתמר בן חמשים לזקנה. ע"ש. ובביאור הגר"א לס' התיקונים (וילנא תרכ"ז דס"ג ע"ב) כ' ע"ז, דפליג על יהודה בן תימא דאמר בן ס' לזקנה בן ע' לשיבה. . . ולפ"ז א"ש נמי לשון הזהב של רבינו האר"י שכ' כי משתי' שנין ואילך נקרא שיבה דסמך לו על התיקונים הנ"ל.

פסק החיד"א

ברכי יוסף יו"ד רמ"ד סק"ד

ורבינו האר"י זצ"ל כתב דכל שהוא בן ששים שנה מצוה לקום מפניו וביאר הטעם על דרך האמת.

פסק ה"בן איש חי"

בן איש חי שנה שני' פי' תצא יב

ואף על גב דכתבנו שחייב מצות עשה לקום מפני זקן היינו בן שבעים שנה, כל זה הוא כפי דברי הפוסקים הפשטנים, אבל לפי דברי רבינו האר"י ז"ל צריך לקום בפני הזקן מבן ששים שנה ומעלה, וצריך להזהר בזה כי דבריו נאמנים על פי הסוד דברי אלהים חיים.

המחמיר כדעת האריז"ל תבוא עליו ברכה

שו"ת יביע אומר (רבי עובדי' יוסף) ח"ג – יו"ד סימן יג

המורם מכל האמור דקימה מפני זקן בשנים היינו מגיל שבעים שנה ומעלה. והמחמיר לקום מפני זקן בן ס' שנה, כד' האר"י ז"ל, תע"ב, ואפי' בבהכ"נ ובשעת קס"ת וק"ש וכיו"ב. ע' בברכ"י (סי' רמד סק"א). ומיהו נראה שאף שיש להחמיר מפני זקן שהוא ספק בן שבעים שנה או לא, דספקא דאורייתא לחומרא, מ"מ בספק בן ששים א"צ להחמיר.

ויצחק בן ששים שנה

• שלימות • גבורה • עברו ימי רתיחת דמו • כלו כוחות היצר
• מיטב השכלתו • שלם בו' קצות • ו' של השם
• כח היותר עליון • סדר חדש בעבודה • כח לבטל היצר
• קרבנות כנגד יצחק בגיל ששים • התפלה נענית

ויצחק בן ששים שנה

ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם:

תולדות כה כו

שלימות

זוהר כרך א (בראשית) פ"א תולדות דף קלו ע"ב

וכד אוליד אוליד בן ששים לאולדא כדקא יאות בגין דיפוק יעקב שלם מבן ששים שנה כדקא יאות וכלהו אחיד להו יעקב לבתר ואתעביד גבר שלים.

גבורה

פ"י צרור המור (רבי אברהם סבע) עה"פ

ויצחק בן ששים שנה כשהוא בגבורתו בלדת אותם ולכן ויאהב יצחק את עשיו בנו שהוא אחוז במדת דינו, ואת כל עורב למינו.

עברו ימי רתיחת דמו

אברבנאל עה"פ

ולכן אמר אחר זה ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם להודיע שלא היה עשו אדומי בטבעו מפאת זרע אביו שהיה חם ואדומי מאד כי הוא בן ששים שנה היה בלדת אותם וכבר עברו עליו ימי נערותו ורתיחת דמו.

כלו כוחות היצר

עץ הדעת טוב (רבי חיים ויטאל) פ' תולדות

ויצחק בן ששים וכו' גם זה טעם וראיה אחרת אל הנ"ל כי לא יצא עשו מצד יצחק ח"ו כי הרי ויצחק בן ששים שנה היה בלדת אותם ובן ששים לזקנה וכבר כלו כוחות היצה"ר ותגבורתו א"כ לא מצדו היה.

ויצחק בן ששים שנה

מיטב השכלתו

אלשיך עה"פ

לזה אמר ויצחק בן ששים שנה וכו', שהוא במיטב השכלתו ובאו ימי הזקנה שדעתו מתוספת עליו באופן שלא יבצר ממנו רוח הקדש להבחין בין צדיק לרשע, על כן מעתה הכיר האמת וקרא שם לצדיק ולא לרשע. וידע כי זה חלקו העולם הזה וזה העולם הבא.

שלם בו' קצות

מרגליות הזהר (בעלום שם) עמ' יז

והרמ"ק בפירושו לפרשה כ' בן ששים שנה – שלם בו"ק להוליד יעקב בעל ו"ק, והיינו פועל אמ"ת וז"ש בן מ' שנה בלדת את"ם – אמ"ת – תתן אמת ליעקב.

ו' של השם

מגלה עמוקות (רבי נתן שפירא) ריש פ' תולדות

לכן ה' יצחק בן ארבעים לבינה שהוא ה' ראשונה בקחתו את רבקה ה' אחרונה של שם ויצחק בן ששים שנה שהוליד יעקב שהיא הו' של שם.

כח היותר עליון

אור התורה פ' תולדות עמ' קלו ע"א

בלק"ת ר"פ זו כ' ג"כ כי יצחק ורבקה היו בחי' ישסו"ת (ישראל סבא ותפארת) ששניהם בבינה על כן ה' בן ארבעים כי בן ארבעים לבינה. ואם כן בלידתו בן ששים יש להעיר מענין מ' וסמ"ך ששניהם בבינה כנזכר בזהר ח"ב ר"פ תרומה דקכ"ז סע"א וע"ב. ובעץ חיים שער הזווגים דבחי' מ"ם סתומה זהו ענין ישסו"ת ובחי' סמ"ך זהו ענין אימא עילאה היינו ששה ראשונות כחב"ד חו"ג דבינה. ולהיות ההולדה נמשך דוקא מכח היותר עליון. כי להוליד נשמות חדשות נמשך דוקא מיחוד או"א עילאין כמבואר ביחוד דק"ש ע"כ הוליד כשהי' בן סמ"ך.

סדר חדש בעבודה

ספר השיחות תש"נ ח"א (ש"פ תולדות) עמ' 156

ויש להוסיף בהרמז דמ"ם וסמ"ך (בן ארבעים ובן ששים) – ע"פ מארז"ל "מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין", וענינו בעבודה, שבזמן דארבעים שנה וכן בזמן דששים שנה ניתוסף עילוי בעבודה באופן של נס (הרמה, כמו נס על ההרים), היינו שמתחיל סדר חדש בעבודה נעלה ביותר לגבי העבודה שלפנ"ז, כמודגש ביצחק, "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה גו' ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" – שאז התחיל עיקר עבודתו בכירור העולם, שזהו"ע "ואלה תולדות יצחק", "ואלה מוסיף על הראשונים", ההוספה שע"י בירור הלעו"ז, שע"י נעשה שלימות הענין ד"תולדות יצחק" – הצחוק והתענוג שנעשה ע"י העבודה דאתהפכא חשוכא לנהורא, שיתגלה (באופן ד"ואלה" – מראה באצבעו ואומר אלה) לעתיד לבוא.

כח לבטל היצר

ישמח ישראל (רבי ישראל ראבינאוויטש) ריש פרשת תולדות

ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם כי בן ששים לזקנה זקן זה שקנה חכמה ויש בו כח לבטל היצה"ר.

קרבנות כנגד יצחק בגיל ששים

תרגום יונתן במדבר ז, פח

דכרי שתין כל קביל שתין שנין דהוה יצחק כד יליד ית יעקב. (תרגום ללה"ק: אילים ששים כנגד ששים שנים שהיה יצחק כאשר ילד את יעקב.)

התפלה נענית

מדרש שמואל (בובר) פרשה ד

יש תפלה שהיא נענית לששים שנה מיצחק, ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם.

ענינים שונים

- עלי' במודריגת הנשמה • רמוז להשם שלם
- זמן לאסוף מעשים טובים • עולם שכולו שבת
- קדש כנגד יום השביעי • חפשי מיצר הרע
- ביטול בששים

ענינים שונים

עלי' במדריגת הנשמה

שפתי כהן (רבי מרדכי הכהן) ויקרא כז ז

ואם מבין ששים שנה ומעלה אם זכר. למה אמר בכולם והיה ערכך הזכר וכאן אמר אם זכר, לומר שמבין ששים שנה ומעלה כבר נתלבן ועלה במדריגת הנשמה, לזה נאמר בו ומעלה מה שלא אמר כן לא בבין עשרים ולא בבין שלושים ולא בבין חמש.

רמז להשם שלם

שלי"ה ויקרא פרק תורה אור מספר תורת כהנים כב

ואם מבין ששים ולמעלה, שאז נוטים לגמרי לרוחניים לקדושת עולם הבא, אז הזכר ט"ו כו'. הקדמה, לעתיד יהיה השם שלם, ותחזור ו"ה, וכתב האר"י כי יתקדשו ו"ה בקדושת י"ה, בסוד הנקיבה תשוב זכר, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (שמו"ר כג, יא) שיר חדש, ועתה כביכול תש כחו כנקיבה. וזהו סוד ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד, והבין מה ה'יה' כמו 'יה'. על כן לאחר ששים הערך י"ה, רומז על ו"ה שיחזור ויהיה י"ה.

זמן לאסוף מעשים טובים

אלשיך שמות טז לו

וזה שאמרתי הוי ממצט בעסק ועסוק בתורה הוא עד יום הששי של שבוע. שהוא משל אל המלאות לו ששים שנה. אך כאשר והיה ביום הששי, שהוא מששים עד מלאת השבעים, אז והכינו את אשר יביאו עמהם במותם. לסדר תלמודם, ואסוף חבילות מצות ומעשים טובים:

עולם שכולו שבת

אלשיך ויקרא כה ח

וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתות השנים תשע וארבעים שנה:

עודנה מדברת תורת ה' עם האדם ללמדו מוסר השכל לעבוד את ה' כל ימי חייו. ואמר הלא דברתי לך כי השש עשירות תעסוק בעסקי העולם הזה עם קיום התורה, אך בעשור השביעי אז תעשה עיקר מעסקי עולם שכלו שבת.

קדש כנגד יום השביעי

בית אלקים (מבי"ט) שער יסודות פרק כ"ט

ונראה כי שבעת ימי בראשית היו רמז לדורות שיהיו ימי שנותיהם שבעים שנה, עשר שנים ליום אחד כנגד עשרה מאמרות, ולכך נתן אדם הראשון לדוד המלך שבעים שנה משנותיו לא פחות ולא יותר כנגד שבעה ימי בראשית, וכמו שששת ימי המעשה עיקר טרחם ומלאכתם לשביעי והוא יום שבת, כן עיקר מה שיטרח האדם בששים שנותיו שהם כנגד ימי המעשה, יהיה לשביעי שבו ילך למנוחה, והטפל לזה העולם, וכמו שיום השביעי קדש כך כל שנות האדם מששים לשבעים יהיו בקדושה והכנה לעולם המנוחה, ואם כן הימים המיוחדים לאדם בזה העולם אינם כי אם ששים שנה, שהם כנגד ימי המעשה שבהם טרח ועמל לנפשו, וקצת לגופו למה שיצטרך לצורך חייו לעבודת בוראו, ומי שמת בתוך הששים הרי הוא כרת כי לא השלים ימי שכירותו אשר יצא לאויר העולם להשלים עצמו בהם, ומי שהגיע לתשלומים כבר השלים הימים אשר היה כשכיר פועל לעוה"ב, וכשהוא מת קודם שבעים אינו מיתת כרת, כי השנים של מעלה מששים עד שבעים אינם שלו כי הם קדש כנגד יום השביעי.

חפשי מיצר הרע

נועם אלימלך ריש פרשת משפטים

שש שנים יעבוד רמז לשנותיו של אדם דהיינו ששה עשרות שנים צריך לעבוד. ובשביעית יצא לחפשי חנם אז אין צריך עבודה בכח רק שהוא ממילא דבוק בו יתברך והוא חפשי מיצר הרע ומכל גשמי העולם הזה . . .

ורוצה לומר כי תקנה כי תרצה לעלות במדרגה זו שתהיה עבד שהוא עברי שיהיה לך כנפים לעלות בדביקות הבורא ברוך הוא. אזי שש שנים יעבוד רוצה לומר ששים שנה תמימים צריך אתה לעבוד ועדיין לא תקנת את עצמו בשלימות אבל בשביעית רוצה לומר כשתגיע אחר ששים אזי אינך צריך לעבוד כל כך.

ביטול בששים

ש"פ בלק תשמ"ז – ספר השיחות ח"ב עמ' 466

והנה, מהענינים המיוחדים במספר ששים – בנוגע להלכה במעשה בפועל – ביטול בששים. וענינו בעבודה – שכאשר ישנם ששים שנה (לא רק שנת הששים כפי שהיא בפ"ע, כי אם, שישנם כל הששים שנה) . . . אזי מתבטלים בדרך ממילא כל הענינים הבלתי־רצויים המעכבים את גמר ושלימות מעשינו ועבודתינו ב"צחצוח הכפתורים" . . . זאת ועוד: העילוי ד"ששים" – שנת הששים, וגם ההתכללות דכל הששים שנה – עם היותו ענין נעלה ביותר, הרי זה סוכ"ס במדידה והגבלה. אלא שנעשה "כלי" שפועל את ההמשכה והגילוי שלמעלה מששים, עד לבחינה שלמעלה מכל מדידה והגבלה.

אישים בגיל ששים

- אברהם אבינו • משה רבינו • יהושע • שרי ישראל
- חסיד אחד • בעל תרומת הדשן • כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
- האדמורי"ם מטשערנאבל ויעריסלאוו • בעל ה"אמרי אמת"
- הרה"ק רבי אהרן מנחם מענדל מרדזמין

אישים בגיל ששים

אברהם אבינו

שלשלת הקבלה (רבי גדלי' בן רבי יחייא) בדפוס תשכ"ב עמ' יד

ובהיותו [אברהם] כמו בן ששים שנה התחיל לדרוש ברכים אחדות האלהי שבשמים.

משה רבינו

מדרש בראשית רבתי פרשת בראשית עמוד 13

וכתיב ומשה בן פ' שנה בעמדו, צא מהם עשרים שנה שנתנה שבת לישראל קודם יציאת מצרים . . . ומנין שקדמה שבת ליציאת מצרים עשרים שנה שנאמר ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם (שמות ב' י"א), מה ראה, ראה להם תקנה לשעבודם כדי שינפשו ופרש להם הלכות שבת לנוח ולהנפש . . . וחזקה אותו זמן בן ס' שנה היה שנאמר ויגדל משה ויצא, גדל לישב בישיבה שהיה זקן ויושב בישיבה.

יהושע

מדרש אגדה (בובר) שמות פרק כד ה

ומשרתו יהושע בן נון נער (שמות ל"ג י"א), והוא היה באותו העת קרוב לששים שנה אלא נער שהוא ננער לתלמוד תורה, ולפיכך זכה וישב במקומו, ועליו אמר החכם נוצר תאנה יאכל פריה ושומר אדונו יכבד (משלי כ"ז י"ח).

שרי ישראל

חזקוני שמות יח כא

שרי אלפים . . . ויש מפרשים דכל הני שרים אפשר דהוו זקנים יתירים על ששים שנה.

חסיד אחד

מנורת המאור (רבי יצחק אבוהב) פרק ג – תשובה עמוד 45

אמרו על חסיד אחד שהיה יום אחד מחשב בלבו עונותיו, והיה בן ששים שנה, והיה מחשב שהיה בן אחד עשר אלף ותשע מאות וחמשה עשר יום. מיד חרד ונזדעזע וחרד חרדה גדולה והרים קולו בבכיה, ואמ', אוי לי איך איפשר שאזכה לחיי העולם הבא, ובידי י"א אלף ותשע מאות וחמש עשרה עונות, ואפי' שלא עשיתי אלא עון אחד ביום, ובשביל חטא אחד נתגרש אדם הראשון מגן עדן, ואיך אזכה לו, ואני מלא עונות ופשעים ומה אעשה כי יקום אל וכי יפקוד מה אשיבנו.

בעל תרומת הדשן

לקט יושר (רבי יוסף בן משה), חלק ב (יורה דעה) עמוד מ' ענין א

ביום שסיים הגאון בעל תרומת הדשן זצ"ל ספרו עשה סיום וזימן אליו ב' זקנים כדי לפטרו גם מסעודת ששים.

כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

ספר השיחות קיץ ת"ש עמ' 119

ווען עס איז נחלט געווארן אז מיר באדארפן פארן אהער אין אמעריקא האב איך פיל איבערגעלעבט. עס איז מיר ביטער שווער געווען דער אוועקפארן פון דער גלות מדינה רוסלאנד און איך האב פיל איבערגעלעבט דאן, און בפרט אוועקפארן אין דער קאלטער גשמיות'דיקער אמעריקא.

אין מיין רבות מחשבות בלב איש האב איך זיך אליין מנחם געווען מיט דער האפנונג אז איך וועל, בעזר השם, ווערן בן ששים וועט מיר השי"ת באגליקן מיט חיי מנוחה. אבער דער עצת השי"ת האט מיך בוחר געווען מאכן מיין גלות היים אין אמעריקא און איך זאל זיין דער שליח להובאה, בריינגען דעם מסירות נפש אויף תורה תמימה, וואס הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"ם זי"ע האט ממשיך געווען אין תומכי תמימים, אויך איז אמעריקא.

האדמו"רים מטשערנאבל ויעריסלאוו

חקל תפוחין (רבי מנחם שלמה טובי – האדמו"ר מקאלוב)
נדפס בסוף ספר עבודת משא דף תמב

וכמו ששמעתי לספר שהרה"ק ר"י מבעלזא בא פעם לחדר שישבו חסידיו ושאלם ממה דברתם. והשיבו דברנו מצדיקים. ושאל מאיזה צדיקים, והשיבו מהרה"ק רבי אהרן מטשערנאבל. ונענה הרה"ק שהרה"ק ר"א כשהי' בן ששים שנה לימי חייו פסק ממנו היצה"ר. ושאלם עוד ממי דברתם והשיבו מהרה"ק הרר"ש מיעריסלאוו. ואמר הרה"ק ג"כ כנ"ל, כשהי' הר"ר שמעון בן ששים שנה פסק ממנו היצה"ר. ושתק מעט ואח"כ סיים אולם הרר"ש התפלל אל השי"ת והחזירו לו את היצה"ר של ימי צעיריו, ובו ביצה"ר חזק זה, עבד את השי"ת עוד כשלושים שנה.

בעל ה"אמרי אמת"

שו"ת מהרא"ב (רבי אברהם בנימין זילברברג) ח"ב סי' ס"א

האדמו"ר ה'אמרי אמת' מגור זי"ע, בעת שהגיע לתשלום ששים שנה לימי חייו קרא לבניו וחתניו למשתה, ובאמצע המשתה אמר שסעודה זו הוא מחמת שנעשה ששים שנה, ובירור לו שיצא מעונשי חייבי כריתות.

הרה"ק רבי אהרן מנחם מענדל מרדזמין

ספר תועפות ראם (ווארשא תרצ"ו)

כשנעשה [הרה"ק רבי אהרן מנחם מענדל מרדזמין] בן ששים שנה, ליום המחרת כשנכנס לשנת הס"א עשה סעודה ואמר על השולחן להמסובים היום הוא יום הולדת שלי ואמר אז דברי תורה הרבה.

שער רבינו

- מבן שישים מתוסף בכח השפעה בחוצה
- בן שישים לזקנה
- רב יוסף, כי הוה בר שיתין – עבד להו יומא טבא לרבנן

שער רבינו

מבן שישים מתווסף בכח השפעה בחוצה

וְאִם מִבֵּן שִׁשִּׁים שָׁנָה וּמַעְלָה אִם זָכַר וְהָיָה עֲרֻפְךָ חֲמֹשֶׁה עָשָׂר שָׁקֶל
וְלִנְקֵבָה עֶשְׂרֵה שָׁקָלִים:

ויקרא פרק כו פסוק ז

רש"י: ואם מבן ששים שנה וגו': כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש, לפיכך האיש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שליש בערכה, דאמרי אינשי סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא:

שיחת רבינו על דברי רש"י – משיחת ש"פ בחוקותי תשל"ח
נדפס בשיחות קודש ח"ב עמ' 360 ואילך

א. אויפן פסוק "ואם מבן ששים שנה וגו'", זאגט רש"י: "כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש לפיכך האיש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שליש בערכה, דאמרי אינשי סבא בביתא פחא בביתא", (ווי ער טייטשט אפ אין שפ"ח אז דאס איז מלשון "פח יקוש"), "סבתא בביתא סימא בביתא" אוצר טוב ומטמוני מסתרים" וסימא סבא בביתא". וואס וויבאלד אז רש"י זאגט ניט "אמרו רבותינו" וכיו"ב איז פארשטאנדיק אז דער גאנצער פירוש איז מוכרח אין פשוטם של כתובים.

[און דאס וואס ס'ווערס געצייכנט אין היינטיקע דפוסים צו מסכת ערכין – איז דאס א הוספה וואס איז געווארן אין די דורות שלאח"ז – וואס דערפאר זעט מען טאקע אז אין די דפוסים הראשונים, און אין די דפוסים וואס זיינען איבער געדרוקט געווארן פון די דפוסים הראשונים, ועאכו"כ בנוגע צו די כתבי יד, איז דארטן ניט צוגעצייכנט צו מסכת ערכין.]

בשעת מ'קוקט זיך צו אין דעם פרש"י, זעט מען אז דער גאנצער פירוש איז ניט פארשטאנדיק מתחלתו ועד סופו.

[הבאנו כאן רק השאלות והביאור בענין "סבא בביתא פחא בביתא". לשלמות הענין עיין בפנים השיחה.]

ג) די הסברה וואס רש"י ברענגט אז "אמרי אינשי סבא בביתא פחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא" איז ניט נאר אז דאס איז ניט

קיין ביאור אויף דעם וואס "האיש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שליש בערכה", נאר דערפון דארף גאר ארויסקומען אן אנדער מסקנא, וויבאלד אז "סבא בביתא פחא בביתא" דאס איז אן ענין פון "פח יקוש", ער איז גאר א מוקש בבית, דארף ער אינגאנצן ניט האבן קיין ערך, און וויבאלד אז "סתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא" דארף איר ערך זיין שלא בערך מערער פון דעם ערך פון דעם "סבא", און לפועל איז דאך דער דין אז אויך דעמולט (לאחרי ששים שנה) איז דער ערך פון א זכר מערער פון ערך הנקבה, ווי ס'שטייט אין פסוק "ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והי' ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים" [ס'איז מערניט וואס "האיש פוחת בהזדקנו יותר משליש בערכו, והאשה אינה פוחתת אלא שליש בערכה", אבער אויך ווען ער איז "פוחת יותר משליש בערכו", איז זיין ערך נאך אלץ מערער פון ערך הנקבה];

ועפ"ז שטימט דאס ניט, לכאור', מיט דער הסברה וואס רש"י ברענגט אז "סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא" וואס לויט דער הסברה דארף אויסקומען אז דער ערך הנקבה זאל זיין שלא בערך מערער פון ערך הזכר, וויבאלד אז ער איז א מוקש בבית, "פח יקוש", משא"כ די סבתא איז אן "אוצר טוב" בבית?

ד) וואס איז דער דיוק "דאמרי אינשי" וויבאלד אז דאס איז א ביאור און א הסברה אויף א דין וואס שטייט אין תורה, האט רש"י געדארפט זאגן סתם, אז "סבא בביתא פחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא וכו'" וואס איז דא נוגע די הדגשה אז דאס איז אן ענין "דאמרי אינשי"?

ה) וואס איז דער דיוק אז "סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא" אז דאס איז אן ענין וואס איז פארבונדן מיטן בית דוקא?

ו) אין רוב הדפוסים פון רש"י שטייט "סתא בביתא סימא בביתא (און אויך) וסימנא טבא בביתא", משא"כ אין גמרא אין ערכין שטייט מערניט ווי "סתא בביתא סימא בביתא" און ס'איז פארשטאנדיק בפשטות, אז אע"פ אז רש"י צייכנט ניט צו די גמרא אין ערכין, אבער אעפ"כ (וויבאלד אז מ'ווייסט אז דאס איז גענומען פון ערכין) וועט רש"י ניט מחדש זיין אן ענין וואס שטייט ניט דארטן, מוז מען דאך זאגן אז רש"י האט געהאט א גירסא וואס דארטן איז געשטאנען "סימא בביתא וסימנא טבא בביתא",

ס'איז אבער ניט פארשטאנדיק:

פארוואס האט רש"י אויסגעקליבן די גירסא שאינה נפוצה, און האט געשריבן

“סימא בביתא וסימנא טבא בביתא”, בשעת אז די גירסא הרגילה איז מערניט ווי “סימא בביתא”?

ס'זיינען טאקע דא דפוסירש"י וואס דארטן שטייט ניט “וסימנא טבא בביתא”— אבער כמדובר כמ"פ אז בשעת ס'זיינען דא צוויי גירסאות, און מ'וויל וויסן וועלכע איז די ריכטיקע, דארף מען טראכטן וואס איז דער אופן הכי מסתבר צו מבאר זיין ווי אזוי איז געווארן א טעות:

אויב מ'וועט זאגן אז די ריכטיקע גירסא איז אז רש"י האט געשריבן מערניט ווי “סימא בביתא” איז אינגאנצן ניט פארשטאנדיק ווי אזוי איז געווארן אזא טעות אז מ'זאל מוסיף זיין אין רש"י נאך אן ענין: “וסימנא טבא בביתא”?! “לאו ברשיעי עסקינן” אז מ'זאל גיין מאכן א טעות אויף צו— להכעיס!

מוז מען דאך זאגן אז די ריכטיקע גירסא אין רש"י איז “סימא בביתא וסימנא טבא בביתא”, וואס דעמולט איז פארשטאנדיק ווי אזוי ס'איז געווארן דער טעות אז מ'זאל שרייבן נאר “סימא בביתא”: אזוי ווי דער בחור הזעצער (אדער דער וואס האט מעתיק געווען פון דעם כת"י) איז געווען א למדן, און ער האט געוואוסט פון דער גמרא אין ערכין— איז דערזעהנדיק אז אין ערכין שטייט מערניט ווי “סימא בביתא” [און אים ווייזט זיך אויס אז ער קען לערנען אזוי ווי רש"י, עכ"פ נאך דערויף וואס ער האט שוין געלערנט פרש"י, קען ער לערנען אזוי ווי רש"י], איז אים איינגעפאלן אז מסתמא איז דאס א טעות, ווארום רש"י וועט זיך ניט קריגן אויף דער גמרא, האט ער ארויסגענומען פון רש"י די דריי ווערטער “וסימנא טבא בביתא”.

דארף מען פארשטיין: וואס קומט צו אין דעם ענין פון “סימנא טבא בביתא” עד כדי כך אז צוליב דערויף קלייבט אויס רש"י די גירסא שאינה רגילה, אנשטאט די גירסא הרגילה— “סימא בביתא” (כנ"ל).

ז) אין זהר חדש פ' בראשית שטייט דער לשון “סבא בביתא סימנא טבא בביתא”, וואס עפ"ז איז פארשטאנדיק פארוואס איז די גירסא הרגילה אין גמרא “סבתא בביתא סימא בביתא” (און ניט “וסימנא טבא בביתא”) ווארום “סימנא טבא בביתא” (איז ניט נאר ביי א סבתא) נאר אויר ביי א סבא.

עס איז אבער ניט פארשטאנדיק:

ווי זאגט רש"י “סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא טבא בביתא” בניגוד צו “סבא בביתא” בשעת מ'זעט אז ביי א סבא איז אויך דא דער ענין פון “סימנא טבא

בביתא" (ווי ס'שטייט אין זהר חדש)?

מיט נאך כמה דיוקים וואס אין כאן המקום להאריך בזה.

[לאחר שאלות אלו דיבר אודות קטע בלקוטי לוי"צ ומשנה בפרקי אבות, ואח"כ ביאר תחלת הדיבור של רש"י ואח"כ המשיך לבאר סבא בביתא וכו':]

ב. ביים בן חמש למקרא ווערט אבער א שטורעם'דיקע קשיא :

דער בן חמש למקרא ווייסט דערפון וואס ער האט געלערנט פריער אז גדולי ישראל זיינען אלעמאל געווען פון זקני ישראל, ווי מ'זעט דאס דערפון וואס משה רבינו האט אויסגעקליבן "זקני ישראל" פאר סנהדרין, וואס "זקנים" מיינט מען זקנים כפשוטו, ווארום דער בן חמש למקרא האט נאך ניט געלערנט אז "זקן" מיינט "אין זקן אלא מי שקנה חכמה", און מ'זעט דאך אז אומעטום האבן זכרים א מעלה וחשיבות לגבי נקבות ווי מ'זעט דאס אויך דערפון וואס די דיינים זיינען געווען זכרים ניט קיין נקבות, ווי ס'איז פארשטאנדיק פון דעם חשבון וואס רש"י מאכט וויפל "שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות" זיינען געווען, וואס דעם חשבון מאכט ער אויף "שש מאות אלף" אידן, וואס דאס איז מספר הזכרים אויסער נשים וטף.

איז דאך פארשטאנדיק, אז ווען ער ווערט א "זקן" דארף ער באקומען א גרעסערע חשיבות פון דער חשיבות וועלכע ער האט געהאט פון פריער – ווארום נוסף אויף אלע מעלות וואס ער האט געהאט ביז איצטער, "בן עשרים לרדוף, בן שלשים לכה, בן ארבעים לבינה וכו', איז ביי אים צוגעקומען אויך די מעלה פון "בן ששים לזקנה" דארף דאך זיין ערך ווערן שלא בערך מערער פון א נקבה, איז פארוואס זאגט מען אז "כשמגיע לימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש"?

און אויף צו פארענטפערן די קשיא, איז רש"י מדייק און זאגט: "סבא בביתא פחא בביתא", ד. ה. אז דאס וואס מ'זאגט אז "בימי הזקנה האשה קרובה להחשב כאיש" וויבאלד אז "סבא" איז אן ענין של "פחא", איז דאס מערניט ווי בשעת ס'רעדט זיך וועגן "ביתא"; ווען ס'רעדט זיך וועגן אן ענין וואס איז פארבונדן מיט ביהכ"נ, אן ענין וואס איז פארבונדן מיט דיינים, "שרי אלפים וגו'" קומט צו ביים "זקן" א גרעסערע מעלה לגבי מעלתו איידער ער איז געווארן א "זקן". ווען ס'רעדט זיך אבער וועגן "ביתא", איז "סבא בביתא פחא בביתא" מ'קען ניט האבן פון אים קיין תועלת אין עניני בעה"ב'שקייט, משא"כ "סבתא בביתא" איז "סימא בביתא" וסימנא טבא בביתא".

ילקוט יומא טבא לרבנן

נה

ג. עפ"ז וועט מען אויך פארשטיין דעם דיוק הלשון "אמרי אינשי" – דער בן חמש למקרא פרעגט נאך אבער א שאלה:

ווי קען מען דאס מחלק זיין צווישן אן ענין וואס איז פארבונדן מיט תורה (אז מצד דערויף האט א "זקן" א גרעסערע מעלה) מיט אן ענין וואס איז פארבונדן מיט "ביתא"? ! זאגט אים רש"י – אז דאס איז אן ענין "דאמרי אינשי": ווען ס'וואלט זיך גערעדט וועגן "זקני ישראל", וועגן די סנהדרין וכיו"ב, וואס זיי איז נוגע בעיקר ניט דער "בית" נאר דאס וואס ס'טוט זיך אין "סנהדרין" וכו' וואלטן זיי טאקע געזאגט אנדערש; וויבאלד אז ס'רעדט זיך אבער וועגן "אמרי אינשי", וואס דאס איז רוב העולם ווארום חוץ פון "ראשיכם שבטיכם זקניכם" זיינען אויך דא "כל איש ישראל... וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב עציך עד שואב מימך" וואס זיי ("אינשי") איז נוגע בעיקר דאס וואס ס'טוט זיך "בביתא", און דארטן איז "סבא בביתא פחא בביתא, סבתא בביתא סימא בביתא וסימנא סבא בביתא".

און דאס איז ניט קיין ענין וואס איז היפך התורה ח"ו – ווארום הנהגת הבית איז אויך אן ענין וואס איז נוגע אין תורה, אז הנהגת הבית דארף זיין לויט ווי דאס דארף זיין ע"פ תורה. ד. ה. ניט נאר אז די הנהגה פון די סנהדרין אין ב"ד דארף זיין ע"פ תורה, נאר הנהגת הבית דארף אויך זיין ע"פ תורה – ובמילא דארף זיין דער "עזר כנגדו", ס'דארף זיין דער ענין פון "וברך את לחמך ואה מימך", די ענינים פון אכו"ש, ס'דארף זיין "שש שנים תזרע שדך גו' ואספת את תבואתה", און ס'דארף זיין "ונתתי גשמיכם בעתם" [ביז וואנעט אז רש"י איז מדגיש אז דאס איז "בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם" אויך אן ענין וואס איז פארבונדן מיטן בית וכיו"ב]. די נפק"מ איז נאר – אז ביי א דין, איז מערער נוגע דאס וואס עס טוט זיך אין סנהדרין, משא"כ ביי "אינשי" סתם, וואס זיי איז מערער נוגע דאס וואס עס טוט זיך "בביתא", אבער ביידע ענינים זיינען ע"פ תורה.

ד. עס בלייבט נאך אבער ניט פארשטאנדיק, אויב דער פירוש פון "פחא" איז (כפירוש השפ"ח) מלשון "פח יקוש", ד. ה. אז ער איז אן ענין של מוקש בבית – דארף ער אינגאנצן ניט האבן קיין ערך, איז ווי קומט דאס אז ער האט פארט אן ערך (און נאכמער פון ערך הנקבה)?

איז דער ביאור בזה:

אין פשוט"מ קען מען ניט זאגן אז דער פירוש פון "פחא" איז מלשון "פח יקוש" (כפירוש השפ"ח) ווארום וויבאלד אז דער בן חמש למקרא האט נאך ניט

געלערנט דעם פסוק "מפח יקוש" איז אויב רש"י מיינט דעם פסוק, האט ער דאס געדארפט זאגן בפירוש.

[ע"ד ווי רש"י טייטשט אפ אין פרשת ק"ש אויפן פסוק "אשר אנכי מצוך היום" לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה כו" וון ער טייטשט גלייך אפ "דיוטגמא מצות המלך הבאה במכתב" וויבאלד אז דער בן חמש למקרא ווייסט ניט וואס מיינט "דיוטגמא", האט רש"י אויך געדארפט אפטייטשן דעם ווארט "פחא" אז דאס איז מלשון "פח יקוש".]

ווען מ'קוקט אבער אין ערכין, זעט מען אז רש"י טייטשט אפ דעם ווארט "פחא" אויף צוויי אופנים:

"פחא שבר שאינו אלא למשא. ל"א פחא גרסין, לשון ערום וערי, דמתרגמינן לערום פחח בתרגום של נביאים".

ובנוגע צו פרש"י בפרשתנו קען מען ניט זאגן ווי דער צווייטער פירוש פון רש"י אין ערכין (אע"פ אז ס'זיינען דא גירסאות אין פרש"י בפרשתנו וואס זיינען גורס "פחא" (ניט "פחא") אזוי ווי אין ערכין) ווארום: וויבאלד אז אויף דעם פירוש דארף מען אנקומען צו א ראי' פון "תרגום של נביאים" (וואס דערפאר ברענגט דאס רש"י אלס פירוש שני, וויבאלד אז מ'מוז אנקומען צו די ראי' פון תרגום, משא"כ אין פירוש הא' וואס אויף אים דארף מען ניט ברענגען קיין ראי'), איז אויב רש"י מיינט דעם פירוש, האט ער געדארפט אויך בפרשתנו ברענגען די ראי' פון "תרגום של נביאים". וואס דערפאר דארף מען זאגן דעם פירוש בזה ווי דער ערשטער פירוש (און דאס איז די גירסא הנכונה אין פרש"י) אז "פחא" מיינט "שבר".

ה. דערמיט איז פארשטאנדיק אז אע"פ אז "סבא בביתא פחא בביתא", אעפ"כ האט ער אבער אן ערך (ניט כפירוש השפ"ח אז ער איז א מוקש בבית, וואס עפ"ז דארף אויסקומען אז ער האט ניט קיין ערך): ווען ס'איז דא א כלי יקר וואס מ'נוצט אים אויף כמה ענינים טובים, איז בשעת דער כלי צוברעכט זיך, איז ניט דער טייטש אז מ'קען דערפון ניט האבן קיין תועלת; מ'קען אים טאקע ניט נוצן אין דעם זעלבן אופן ווי מ'האט אים גענוצט ווען ער איז געווען בשלימותו, אבער אעפ"כ, וויבאלד ס'איז געבליבן א טייל פון אים (ובפרט אויב ס'איז געבליבן א גרויסער טייל פון אים), קען דאס אויך גענוצט ווערן אויף געוויסע ענינים. ועד"ז אויך בנוגע צו "סבא בביתא פחא (שבר) בביתא" ער איז טאקע ניט אין דעם זעלבן

קונטרס יומא טובא לרבנן

נז

אופן ווי ער איז געווען איידער ער איז געווארן א "סבא" (ווען ער איז געווען בשלימותו איידער ער איז געווארן "פחא" א שבר) און מ'קען ניט האבן פון אים די זעלבע תועלת וואס מ'האט געהאט פון אים פריער, אבער אעפ"כ, אויך ווען ער איז א "סבא", קען מען האבן פון אים א תועלת (וואס דערפאר האט ער אן ערך אויך זייענדיק "פחא בביתא").

און ווי דער בן חמש למקרא זעט בחיי יום יום, אז ער האט א זיידן מיט א באבען, און ער זעט ווי זיי פירן זיך – איז אז מ'וועט אים זאגן אז דער זיידע איז "פחא בביתא", א מוקש בבית, איז דאס היפך המציאות (עכ"פ אין פשוטם של ענינים) ווארום ער זעט אז ס'איז ניט אזוי; דער זיידע דערציילט אים א מעשה, דער זיידע לערנט מיט אים תורה, און העלפט אים ארויס אין כמה ענינים. איז פארשטאנדיק בפשטות אז אין פשוט"מ קען מען ניט זאגן אז "סבא בביתא פחא בביתא" מיינט אז ער איז א מוקש בבית, נאר דער פירוש איז כנ"ל.

ו. ולחידודא קען מען זאגן באופן אחר:

דער פירוש אז "פחא" איז מלשון "שבר", איז דאך אויך ניט קיין גלאטער, והראי', אז אין ערכין דארף דאס רש"י אפטייטשן, איז לכאור', אויב כוונת רש"י בפרשתנו איז צום לשון "שבר", האט ער דאס בעדארפט אפטייטשן בפירוש, אזוי ווי אין ערכין?

וואס דערפאר קען מען זאגן אז רש"י דארף אינגאנצן ניט אפטייטשן דעם ווארם "פחא", דערפאר וואס ס'איז דא א ווארט אויף לה"ק (וואס דער בן חמש למקרא האט דאס שוין געלערנט) וואס איז בדומה צום ווארם "פחא", וועט זיך דער בן חמש למקרא אליין כאפן אז דאס איז דער פירוש פון דעם ווארם "פחא": עס שטייט "ויפח באפיו נשמת חיים", וואס דער ווארט "ויפח" איז בדומה צום ווארט "פחא" – פארשטייט מען אליין אז דער פירוש פון "פחא" איז פארבונדן מיטן ווארם "ויפח".

והביאור בזה:

דער חילוק צווישן אן ענין פון "ויפח" ביז אן ענין של עשי' איז – אז פון עשי' קען מען האבן א גרעסערע תועלת, מערער פון דער תועלת וואס מ'קען האבן פון דעם ענין פון "ויפח" – אן ענין של דיבור.

וואס דערפון איז פארשטאנדיק בנוגע לעניננו:

“סבא בביתא פחא בביתא” – ד. ה. אז מ'קען פון אים ניט האבן די זעלבע תועלת וואס מ'האט געהאט פון אים פריער, ווען ער איז געווען שייך צו ענינים של מעשה, נאר איצטער איז ער מערניט ווי “פחא בביתא”, די תועלת וואס מ'קען פון אים האבן באשטייט מערניט ווי אין “פחא” – אין דעם ענין פון “ויפח” – מערניט ווי אין ענינים של דיבור.

וואס עפ"ז ווערט אויך פארענטפערט די שאלה הנ"ל ווי קומט דאס אז ער האט אן ערך זייענדיק “פחא בביתא” – ווייל מ'האט פון אים א תועלת, ס'איז מערניט וואס די תועלת איז נאר אין ענינים של דיבור.

בן ששים לזקנה

חלק משיחת ש"פ עקב כ' מנ"א תשי"מ
שיחות קודש ח"ג עמ' 870 (השאלות) ועמ' 879 (הביאור).

א. מ'וועט זיך אפשטעלן אויף דעם וואס דער משנה זאגט "בן חמישים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה".

וואס אין תקוני זהר תיקון כא (נו א) שטייט "בן חמישים לזקנה" (ניט ווי עס שטייט אין פרקי אבות "בן חמישים לעצה בן ששים לזקנה") און ער איז דאס דארטן מקשר מיט דער ענין פון מ"ת, וואס מ"ת איז געווען ביום החמישים (כמ"ש "וספרתם לכם גר' שבע שבתות תמימות גר'") און ביום החמישים איז געווען חגה"ש און מ"ת), און דער ענין פון מ"ת איז פארבונדן מיט דער ענין הזקנה ווארום "זקן" איז "זה שקנה חכמה", דער ענין פון תורה.

און דערפאר ווען מ'רעדט אין שנים, איז חמישים שנה דער ענין הזקנה, "בן חמישים לזקנה".

ועד"ז שטייט אויך אין מאורי אור (אות ז' לד) (וואס דאס איז דאך פארבונדן מיט כתבי האריז"ל): "בן נ' לזקנה בן ס' לשיבה", און אזוי אויך אין סידור האריז"ל (הובא במנ"ח רנז) שטייט אז דער ענין פון "מפני שיבה תקום" איז לבן ששים.

אויף דעם וואס עס שטייט אין מאורי אור שטעלט זיך דער יאיר נתיב (דער מפרש פון מאורי אור) און בלייבט אין א צ"ע ווי דאס שטימט מיט דעם וואס עס שטייט אין אבות אז "בן חמישים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה".

עד"ז אין ביאורי הגר"א אויף תקו"ז זאגט ער אז דער תקו"ז איז "פליג" אויף דעם וואס עס שטייט אין אבות.

[וואס דאס איז בכלל א פלא צו זאגן פליג סתם און גארניט אויסטייטשן].

וואס די סתירה (צווישן דאס וואס עס שטייט אין אבות מיט דעם וואס עס שטייט אין תקו"ז וכו') דארף מען משווה זיין.

ובפרט אז דער אלטער רבי בסידורו איז גורס אזוי ("בן חמישים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה"), און ס'איז בכלל ניטא קיין צווייטע גירסא

אין דער משנה, און דער אלטער רבי באווארנט ניט אין קיין ארט ווי דאס שטימט מיט דעם תקו"ז.

ובפרט אז "בן שבעים לשיבה" בריינגט זיך אויך אלס א פס"ד להלכה (שו"ע יו"ד סרמ"ד ס"א), אז "מצוה לקום מפני שיבה דהיינו בן שבעים שנה".

וואס עפ"ז ווערט די שאלה נאך גרעסער ווי דאס שטימט מיט דעם וואס עס שטייט אין תקו"ז און אין מאו"א אז "בן חמישים לזקנה" און "בן ששים לשיבה".

וכפי שיתבאר לקמן.

ב. דער ביאור אין דעם פארוואס ס'איז קיין סתירה ניט פון דעם וואס עס שטייט אין פרקי אבות, אז "בן חמישים לעצה, בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה" מיט דעם דאס וואס עס שטייט אין תקו"ז און אין מאו"א אז "בן חמישים לזקנה" און "בן ששים לשיבה":

אין תורה איז פאראן גליא דתורה און סתים דתורה, נגלה דתורה און פנימיות התורה. און וויבאלד אז "זאת התורה אדם", דערפאר זיינען פאראן די צוויי דרגות אויך איך דעם אדם – וואס דאס איז דער גוף און דער נשמה פון דעם אדם: דער גוף איז אז אזוי ווי גליא דתורה און דער נשמה איז אזוי ווי סתים דתורה, וכמבואר אין זהר פ' בהעלותך אז גליא דתורה און סתים דתורה איז גופא און נשמתא. און נשמתא דתורה פועל'ט אין דער נשמה פון דעם מענטשן, און גופא דתורה פועל'ט אין דער גוף פון דעם מענטשן.

ג. איינע פון די חילוקים צווישן דער גוף און דער נשמה איז אין דער גידול זייערע, גידול הגוף איז פאמעלעכער ווי גידול הנשמה, גידול הגוף באשטייט פון דעם וואס דער גוף ונה"ב פון דעם מענטשן וואקסן, וואס דאס איז אויך כולל ווי דער מענטש וואקסט אין הבנה והשגה, משא"כ גידול הנשמה האט זיך אנגעהויבן פאר גידול הגוף, און ניט נאר דערפאר ווי די נשמה געפינט זיך למעלה (וואס דעמאלט איז נאך בכלל ניט געווען קיין גוף), אדער מצד דעם ווי זי געפינט זיך מתחת כסא הכבוד, אדער ווי זי געפינט זיך קודם ירידתה למטה – נאר אפילו נאך דערויף וואס זי איז ירדה למטה הויבט זיך אן דער גידול הנשמה פאר דעם גידול הגוף, ווי מ'זעט אז אויך נאך ירידת הנשמה,

איידער עס הויבט זיך אן גידול הגוף, זיינען דא כמה חילוקי דרגות אין דער נשמה: ס'איז דא די דרגא וואס בשעת העיבור "מלמדין אותו כל התורה כולה" און דערנאך איז דא וואס "בא מלאך וסטרן על פיו כו" וכו', וואס דאס זיינען אלע דרגות אין גידול הנשמה.

וואס עפ"ז קומט אויס אז די נשמה איז אלעמאל "עלטער" ווי דער גוף, און דער גוף איז הינטערשטעליק, וויבאלד אז גידול הנשמה האט זיך אנגעהויבן פאר גידול הגוף.

ד. און וויבאלד אז גידול האדם טיילט זיך אין תקופות פון עשר שנים (ווי ער זאגט דא אין אבות "בן עשרים... בן שלשים בן ארבעים וכו") – דערפאר איז אויך דער גוף הינטערשטעליק פון דער נשמה מיט עשר שנים, ד. ה. ווען דער גוף איז עשר שנים אלט איז דער נשמה עשרים שנה, וכו'.

וואס דערפון קומט אויס אז ווען דער מענטש – גוף האדם (מצד דעם גוף) איז א בן חמישים, איז דער נשמה שוין א בן ששים, און דערפאר איז אויב מ'רעדט מצד די נשמה איז "בן חמישים לזקנה", ווארום אפילו אז דער גוף איז דעמאלט מערניט ווי חמישים שנה, אבער וויבאלד אז די נשמה איז דעמאלט שוין בן ששים שנה, און ס'איז דא דער כלל אז "בן ששים לזקנה" – דערפאר איז "בן חמישים (דהגוף) לזקנה". משא"כ אויב מ'רעדט מצד גוף האדם, איז דעמאלט "בן ששים (מצד הגוף) לזקנה".

דערמיט איז פארשטאנדיק אז דאס וואס דער משנה זאגט אין פרקי אבות אז "בן חמישים לעצה, בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה", און דאס וואס עס שטייט אין תקו"ז און אין מאו"א אז "בן חמישים לזקנה" און "בן ששים לשיבה" – איז מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

סיי אין פרקי אבות און סיי אין תקו"ז איז "בן ששים לזקנה" און "בן שבעים לשיבה" – ס'איז נאר א חילוק צי מ'רעדט וועגן די יארן פון דער נשמה אדער וועגן די יארן פון דער גוף:

פרקי אבות וואס איז גליא דתורה – גופא דתורה, וואס דאס פועל'ט אין גוף האדם – רעדט וועגן גוף האדם, וואס דערפאר זאגט די משנה מצד גוף האדם "בן חמישים לעצה" און "בן ששים לזקנה" בן שבעים לשיבה, ווארום מצד גוף האדם איז ווען דער גוף ווערט בן חמישים איז "בן חמישים לעצה", און ווען ער ווערט בן ששים איז ער "לזקנה" און "בן שבעים לשיבה".

און אזוי איז אויך דער פס"ד להלכה אין שו"ע, אז "מצוה לקום מפני שיבה דהיינו בן שבעים שנה" – ווארום דער שו"ע איז ענינו ווי הנהגת האדם דארף זיין במעשה בפועל בגוף שלו.

ועד"ז בריינגט אויך אראפ דער אלטער רבי אין סידור שלו די משנה אז "בן ששים לזקנה, בן שבעים לשיבה", וואס דאס איז נאכמער ווי דאס וואס עס בריינגט זיך אין שו"ע, ווארום דער סידור איז א דבר השוה לכל, און ער האט דאס אריינגעשטעלט בסידורו ביי מנחה פון רעוא דרעוין.

משא"כ תקו"ז און מאו"א (און סידור האריז"ל) איז סתים דתורה, נשמתא דתורה, וואס דאס פועל'ט אין דער נשמה פון דעם אדם – רעדט וועגן דער נשמה, וואס דערפאר שטייט דארטן "בן חמישים לזקנה" און "בן ששים לשיבה" – ווארום ווען דער גוף איז בן חמישים איז שוין דער נשמה בן ששים – במילא איז מצד די נשמה "בן חמישים (דהגוף) לזקנה" און "בן ששים לשיבה".

און דאס איז אויך פארבונדן מיט די ראי' וואס דער תקו"ז בריינגט דארטן פון מ"ת, אז מ"ת איז געווען ביום החמישים – ווארום בא מ"ת איז געווען "פרחה נשמתן", אידן זיינען געווען נאר נשמות אן גופים, און מצד די נשמה איז "בן חמישים לזקנה".

וואס עפ"ז קומט אויס אז ס'איז ניטא קיין סתירה צווישן דעם וואס עס שטייט אין פרקי אבות מיט דעם וואס עס שטייט אין תקו"ז וכו' – די נפק"מ איז נאר מצד וועלכע דרגא מ'האלט: בשעת מ'האלט בא דער דרגא פון נשמה, וואס דאס איז דער ענין פון נשמתא דתורה – רעדט מען ווי די ענינים זיינען מצד די נשמה; און בשעת מ'האלט בא דער דרגא פון גוף, וואס דאס איז דער ענין פון גופא דתורה – רעדט מען ווי די ענינים זיינען מצד דעם גוף האדם.

רב יוסף, כי הוה בר שיתין — עבד להו יומא טבא לרבנן

לקוטי שיחות חלק ה שיחת ויצא א

עני ומצורע וסומא ומי שאין לו בנים, און בנוגע צו אַ סומא געפינט מען נאָך מער אַ פאַרגלייך צו מת: פונקט ווי אַ מת איז פטור מן המצות, ווי עס שטייט „במתים חפשי“, אַזוי איז אויך בנוגע אַ סומא, פאַראַן אַ דיעה, אַז ער איז פטור מכל המצות“

— איז דאָס אָבער אַלץ ניט קיין הסברה אויף די רייד פון דערמאָנטן מדרש אַז „יצהר“ פסק ממנו: מ'זעט דאָך במוחש ומעשים בכל יום אַז אַ סומא האָט אַ תאווה (אַ יצהר) און ער קען זינדיקן א.ו.וו. ? איז ווי זאָגט דער מדרש „הואיל ונתייסם בעיניו. יצר הרע פסק ממנו“, און אַז מצד דעם האָט דער אויבערשטער מיידד געווען זיין נאָמען אויף יצחק'ן אויך בחייו?

ב. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים וואָס די גמראַ דערציילט וועגן רב יוסף'ן — וואָס ער איז געווען אַ סגי' נהור* — אַז בעת ער איז אַלט גע- וואָרן זעכציק יאָר, האָט ער געמאַכט אַ „יומא טבא לרבנן“ און געזאָגט דעם טעם דערויף, אַז דאָס איז ווייל „נפקי לי מכתת“. האָט אויף דעם אביי אים

א. אויפן פסוק אלקי אברהם אביך ואלקי יצחקי, שטייט אין מדרש: — און רש"י ברענגט עס בפירושו על התורה, אַז כאָטש דער אויבערשטער איז ניט מיידד שמו על הצדיקים בחייהם, וואָרום אויך ביי זיי איז מען ניט זיכער: „שלא יטעה אותן היצר הרע“, פונדעסטוועגן האָט דער אוי- בערשטער געזאָגט „ואלקי יצחק“ (הגם דאָס איז געווען נאָך בחייו), ווייל „הואיל ונתייסם בעיניו כאילו הוא מת לפי שהי' גנוז לתוך הבית ויצהר“ פסק ממנו“.

איז אין דעם ניט מובן: הן אמת אַז אַ סומא איז חשוב כמת, ווי די גמראַ זאָגט, אַרבעה חשובין כמת,

(1) פרשתנו כה, יג.

(2) תנחומא תולדות ז.

(3) ואף ש„הקב"ה יודע כל מה שיהי' וקודם שיהי' יודע שזה יהי' צדיק כו“ (לשון הרמב"ם הלי תשובה ספ"ה, ועיי"ש הטעם מה שאין ידיעתו מכריחה כו), בכ"ז אינו מייחד שמו על הצדיקים בחייהם בדבור (נומר „אלקי פלוני“), כי כאשר הידיעה שלמע' באה בגילוי (בדיבור), מכריחה היא את האדם, וכידוע בעיני צדיק ורשע לא קאמר (ראה תו"ח תולדות יג, ג ואילך, ובכ"מ).

ועפ"ז יובן מה שהקשה הרמב"ם שם ספ"ו „והלא כתוב בתורה ועבדום וענו אותם. . . וקם העם הזה וזנה כו“ — אף שכבר כתב לפנ"ו (ספ"ה) שאין ידיעתו מכרחת כי אין ידיעתו כידיעתנו (וכמו ש' הקשה בלח"מ שם) — כי מה ש"אין (ידיעת) הקב"ה מושכו ולא גזר עליו, הוא דוקא כשהידיעה אינה באה בדיבור, אבל „ועבדום וענו אותם“ וכן „וקם העם הזה וזנה גו“ — שזהו דיבורו של הקב"ה, ה"ז מכריח את האדם, ובלשון הרמב"ם — „הרי גזר כו“.

(4) נדרים סה, ב. וש"נ. ב"ר פע"א, ו. וש"נ.

(5) תהלים פח, ו. שבת ל, א.

(6) קידושין לא, א. ב"ק פו, א.

(7) ולהעיר מסנה' צא, ריש ע"ב. שד"ח טאת השדה כללים א, קמט (כרך ז' ע' 3084 — הוצאת קה"ת).

(8) מו"ק כה, א.

(8*) הטעם מה שהסומא נקרא בשם „סגי נהור“ שפירושו ריבוי אור — אף שלכאורה הוא היפך ענין הסומא, שהרי הסומא אינו רואה כלל — נתבאר בדי"ה מן המיצר תש"ה פ"ד, עיי"ש.

מיתה חטופה" 13 — היינט וואָס האָט
ער געהאַט וואָס צו מאַכן אַ "יומא
טבא" און אַ שמחה דערפון וואָס ער
איז אַרויס פון "כרת דשני" ?

(ג) ווען רב יוסף האָט אָנגענומען
אַז "כרת דשני" און "כרת דיומי" זיינען
טאַקע יע צוויי באַזונדערע ענינים
[וואָס דעריבער האָט ער געמאַכט אַ
"יומא טבא" אויף דעם וואָס ער איז
אַרויס לכה"פ פון "כרת דשני" —
כאַטש פון "כרת דיומי" איז ער ניט
אַרויס], האָט ער געדאַרפט זאָגן אביי"ן
"נקוט לך מיהא חדא בידך" 11 און
ניט "נקוט . . פלגא בידך" — וואָס
דער לשון "פלגא" גופא ווייזט, אַז "כרת
דשני" און "כרת דיומי" זיינען (צוויי
האַלבע זאַכן פון) איין ענין, און אַז
מיט זיין אַלט ווערן שיתין שנין איז
ער אַרויס (בלויו) פון אַ האַלבן ענין
פון כרת ?

ג. נוסף צו די שאלות אין דעם
סיפור פון רב יוסף'ן גופא, איז אויך
ניט פאַרשטאַנדיק:

(א) פאַרוואָס ברענגט זיך ניט אין
שו"ע וכו' אַז בעת איינער ווערט אַלט
זעכציק יאָר זאָל ער מאַכן אַ "יומא
טבא" ?

ובמכל-שכן וק"ו: אויב בנוגע צו אַ
סיום מסכת, וואָס אויף דעם האָט אביי
געזאָגט "תיתי לי" וואָס דאָן איז
"עבידנא יומא טבא לרבנן" 11 — וואָס
דער לשון "תיתי לי" ווייזט אויף אַן
ענין וועלכן מען טוט בלויז מצד מדת
חסידות 11 — פונדעסטוועגן ווערט עס

געפרעגט "נהי דנפק לי' מר מכרת
דשני מכרת דיומי מי נפיק מר", און
רב יוסף האָט אים געענטפערט "נקוט
לך מיהא פלגא בידך".

וואָס אין דעם מאמר רז"ל דאַרף
מען פאַרשטיין:

(א) ווען ביי אַ אידן איז פאַראַן
אַ שמחה, מאַכט ער אַ סעודה ("יומא
טבא") פאַר אַלע זיינע גוטע פריינט.
היינט פאַרוואָס דערציילט די גמרא אַז
רב יוסף האָט געמאַכט אַ "יומא טבא
(דוקא) לרבנן" 11 ?

(ב) אין דעם ענין פון כרת איז דאָך
לכאורה ניטאָ קיין נפקא-מינה פון "כרת
דשני" און "כרת דיומי": ווען איינער
שטאַרבט ר"ל אַ "מיתה חטופה" 11 מצד
אַן איסור כרת וואָס ער האָט עובר
געווען נאַכדעם ווי אים איז געוואָרן
זעכציק יאָר — איז עס לכאורה די
זעלבע זאַך 11 ווי ווען איינער שטאַרבט
פאַר זעכציק יאָר איבערן דורכפאַלן
אין אַן איסור כרת פריער. איז דאָך
ניט מובן: וויבאַלד אַז פון "כרת דיומי"
איז רב יוסף ניט אַרויס און ס'איז נאָך
אַלץ פאַרבליבן דער חשש "שמא ימות

(9) ושאיני "עבידנא יומא טבא לרבנן"
שבמס' שבת (ק"ט, רע"א) וקדושין וב"ק
שם — כי המדובר שם הוא בנוגע לסיום
מסכת * ושכר מצות. משא"כ "נפקי לי
מכרת", שזוהי שמחה על החיים.

(10) ואין לומר שזוהו לפי שרק הם היו
ידידיו — כי לפיז לא הו"ל להדיגיש
"לרבנן". ודוחק לומר דזה גופא קאתי
לאשמעינן דכל ידידיו היינו רק "רבנן".
(11) לשון הגמ' במו"ק שם. וראה פרש"י
שם ד"ה כרת דיומי.

(12) כמובן ממה שהקשה אביי בפטות
"נהי דנפק כו' מכרת דשני, מכרת דיומי
מי נפיק מר".

(* ולהעיר מש"ן יו"ד סרמ"ו טקכ"ז:
נהגו כל הבעלי בתים . . מנהג הוהדיעם כו'.

13) לשון רש"י שם.

14) וכמו שהקשה בחדא"ג מהרש"א
(לסנה"ג, ב — ד"ה מנין) על הלשון
"פלגא" שבסנה"ג שם.

15) שבת קיח, סע"ב ואילך.

16) ראה ב"ח או"ח ס"ב: וכל תיתי

תנאים ואמוראים וואס פאָר רב יוסף'ן זיינען געווען אַ סך וואָס האָבן דער גרייכט צו שיתין שנין¹⁰. ווערט דאָן די שאלה — פאָרוואָס געפינט מען ניין ביי קיינעם פון יענע תנאים ואמוראינן אַז זיי זאָלן האָבן געמאַכט אַ „יומא טבא“ ביים דערגרייכן דעם עלטער פון זעכציק יאָר?

ד. איז דער ביאור בכל הנל:

דעם טעם פון דעם וואָס בזמן הבית בעת איינער האָט עובר געווען ר"י אויף אַן איסור כרת פלעגט ער שטאַרבן פאָר פופציק יאָר, און אויף אַן איסור מיתה בידי שמים — פאָר זעכציק יאָר¹¹. [וואָס דער עונש (ווי אַלע עונש-שים וואָס קומען מלמעלה¹²) איז מסובב

20) וגם בהסוגיא דמו"ק שם גופא — שרב הונא הגיע לגבורות ורב חסדא חי תשעין ותרתיין שנין, והרי רב הונא ור"ח הוי לפני רב יוסף (ראה סה"ד בערכם).
21) כ"ה באגה"ת רפ"ד. והוא כשיטת הירוש' בכורים רפ"ב — כפי' התוס' (שבת כה, א ד"ה כרת. יבמות ב, א ד"ה אשת). ובתוס' שם, ששיטת הבבלי (מו"ק כת, א) היא, שכרת היא — שאינו מגיע לששים שנה.

ומ"ש אדה"ו כשיטת הירושלמי, י"ל:

א) כי אליבא דהירושלמי הקושיא „והרי נמצאו כו'“ היא גם מחייבי כריתות שהגיעו לני' שנה, ולכן נקט כאן שיטת הירושלמי בכדי לחזק את קושייתו.

ב) בתוס' ישנים יבמות שם גרס גם בבבלי (במו"ק שם) „כי היונא בן חמשים . . נפיקא מכתת“. ומכיון שגם בבבלי גופא ישנן ב' גירסאות במימרא דר"י שם (ובפרט שמובא במו"ק שם לפניו „מת בחמשים שנה . . כרת . . ששים . . מיתה ביד"ש“) — הרי ידוע הכלל (ראה יד מלאכי כלל צד. שם כללי שני התלמודים כלל ת. שד"ח כללים מע' ב' אות צ' (כרך א' ע' 138). שם כללי הפוסקים ס' ב' (כרך ט' ע' איתתו)) שבמקום שישנן דיעות בבבלי ולא נפסקה הלכה — סמכינו אהירושלמי.
22) משא"כ עונשי ב"ד (ראה הערה הב' להערה 27).

אָפגע'פסק'נט אין רמ"א¹³ (מיוסד אויף דער גמרא) „כשמסיים מסכת מצוה לשמוח ולעשות סעודה“; איז דאָך עאכו"כ אַז אַזוי האָט געדאַרפט זיין אָפגע'פסק'נט דער דין (אָדער מנהג) בנוגע צו „שיתין שנין“ אַז מען זאָל מאַכן אַ „יומא טבא“ — וואָרום דאָס דערציילט דאָך די גמרא מיט אַ פשיטות (ניט אַלס אַן ענין פון „תיתי לי“). אַז „רב יוסף כי הוה בר שיתין עביד להו יומא טבא לרבנן“, און אעפ"כ ברענגט זיך אַט-דער ענין לגמרי ניט אין פוסקים¹⁴. פאָרוואָס טאַקע?

ב) רב יוסף איז געווען אין דעם דריטן דור פון אמוראים¹⁵. פאָר אים זיינען געווען פיל אמוראים במשך פון כמה דורות, און פאָר זיי — פיל תנאים אין משך פון כמה דורות. און ס'איז אַ דבר פשוט, אַז צווישן די פילע

לי היתם כולוהו מדת חסידות נינהו. וראה יד מלאכי כלל תרמו ובספרים שנשמנו בשד"ח מעי תי"ו כלל א' (כרך ג' ע' 1338).
17) יו"ד סרמ"ו סכ"ו.

18) בספר לקט יושר — והוא ספר הנהגות והמחבר תרומת הדשן — חיו"ד ע' 40 (בדפוס ברלין תרס"ד): „ביום שסיים הגאון זצ"ל עשה סיום למסכת וזימן אליו ב' זקנים כדי לפטרו גם מטעודת ששים“. אבל נוסף לזה, שזו היתה הנהגה מיוחדת של בעל תה"ד — שלכן לא נזכר זה בפוסקים כבפנים, גם בעל תה"ד קישר ענין זה עם סיום מסכת.

ואולי י"ל, שגם אצל בעל תה"ד היו הוכחות שחיותו היא מקדושה ע"ד שה"י אצל רב יוסף (ראה לקמן סעיף ו'). ועד"ו — בנוגע ל„כרת דיומ"י“ (ראה לקמן ס"ז). אלא שמ"מ, מצד גודל ענותנותו — קישר זה עם סיום מסכת.

הטעם למה שהזמין ב' זקנים — י"ל, כי ההודאה על „דנפקי לי מכתת“ היא בדוגמת וע"ד ברכת ההודאה, ברכת הגומל, שצרי' כה להיות „בפני י' ושנים מהם ת"ח“ (סדר ברה"ג לאדה"ו פ"ג ה"ב).

19) ראה הקדמת הרמב"ם לספרו „היד“, סדר הורות ד"א פב.

די השפעה פון דער שכינה מלובש אין די י' ספירות פון „נוגה“. און דעריבער י' קען אויך אַ חייב כרת

שנתקיים ע"י עונש עוני וכו' שנק' „מתו" בל' „הכתוב“ (שמות ד, יט) ובדברי רז"ל (נסמן בהערה 4 — הובא בפרש"י עה"ת שמות שם).

אבל זה אין לומר, שכחנתו ב„בנעימים“ היא, לפי שקושייתו היא דוקא מחייבי כריתות אלו שלא הי' להם יסורים, מכיון שבח"כ אלו שהי' להם יסורים יש לתרץ (מה שהאריכו ימיהם) שהוא לפי ש„יסורין ממרקין“ (כברפ"א דאגה"ת מסוף יומא)

— כי (א) גם יסורים במשך זמן מועט, ממרקין הם (וע"ד שאמרו (מכות כג, סע"א) כיון שלקו נפטרו מידי כריתתן), ומה שהאריכו כו' בנעימים אין שום הוכחה שלא הי' להם יסורים גם זמן מועט. (ב) מכיון שקושיית אדה"ז כאן היא לפי ש' הכרת ומיתה ביד"ש מסובבים הם בטבע (כבהערה הבאה), הרי קושייתו היא גם על המשנה שבמכות שם (והברייתא דסוף יומא) — איך נפטר מכרת ע"י מלקות (ויסורים) מכיון שבטבע אינו יכול לחיות.

(27) הטעם שהווקא אדה"ז לתירוץ זה — לפי ש„חייבי כריתות כו' אם עשו תשובה בי"ד שלמעלה מוחלין להן“ (מכות יג, ב), וא"כ אפשר שאותן שהאריכו ימיהם עשו תשובה [וכמו שתירצו בתוס' (כתובות ל, ריש ע"ב) על מה שאמרו (כתובות שם) דין ד' מיתות לא בטלו*, אף ד„חזונון כמה עברינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מותם“] —

כי קושייתו (בפ"ד) היא על זה גופא — איך ע"י תשובה נפטרים מכרת ומיתה ביד"ש. דמכיון שעונשים אלו** מסובבים

(*) הטעם לזה שקושיית התוס' שם היא על „דין ד' מיתות“ שמתרש בגמרא שם, ולא אחייבי כריתות ומיתה ביד"ש — כי אחייבי כריתות ומיתה ביד"ש אפשר לתרץ כבאגה"ת (הובא בפנינו).

(**) משא"כ מלקות וד' מיתות ביד, מכיון שעונשם נמטר לבד, עכצ"ל שרצה הקב"ה וביטל הטבע ד„תיטרך רעתך“ שבי עבירות אלו. וכ"ה גם בנוגע ל„דין ד'

בטבע פון דער עבירה גופא**] — איז מבאר דער אלטער רבי אין אגרת התשובה²³, אַז דאָס איז ווייל דורכן עובר זיין אויף די דאָזיקע איסורים ווערט „נכרת ונפסק חבל ההמשכה משם הוי' ב"ה“. און היות אַז ביי אידן איז אויך דער חיות פון דעם גוף פון נפש האלקית — וואָס איז מקבל די שפע פון שם הוי' ב"ה, דעריבער, ווען דער „חבל“ ווערט „נכרת ונפסק“ — ווערט במילא נפסק אויך דער חיות הגוף (און דאָס וואָס אויך חייבי כריתות ומיתה בידי שמים קענען ביז פופציק אָדער זעכציק יאר יע לעבן, איז עס דערפאַר וואָס ביז דאָן בלייבט נאָך ביי זיי איבער אַ „רשימו“ פון דעם נפש האלקית²⁴).

און דערמיט פאַרענטפערט דער אַל-טער רבי²⁵ דאָס וואָס בכל דור זיינען פאַראַן „כמה וכמה חייבי כריתות ומיתות והאריכו ימיהם ושנותיהם בנעימים“²⁶ — ווייל בזמן הגלות איז

(23) בשל"ה בית אחרון (יב, איב) מובאות שתי דיעות בזה. וממ"ש אדה"ז (תניא ר"פ לז) „הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה“, מסתבר שס"ל לאדה"ז, שכ"ה גם בנוגע לעבירות*. וכ"מ באגה"ת פ"ה (הובא לקמן בפנים). שעה"ת (לאדמוה"א) ח"א ו, ג, יו, ד ואילך, ג סע"ב. דרמ"צ לת, ב, 24 פ"ה.

(24) שם פ"ו.

(25) לשון אדה"ז באגה"ת פ"ד, הטעם למה שמוסיף „בנעימים“ — כי בלאו הכי הי' אפשר לפרש (בדוחק עכ"פ)

(*) ראה תניא פל"ט (נג, א): „שכר מצוה מצוה פ"י שמשכרה נדע מהותה ומדרגתה“. שמזה מוכח שזהו גם הפ"י ד' „שכר עבירה עבירה“ (שהרי במשנה (אבות פ"ד מ"ב) נשנו שני הענינים בהמשך אחד) — והרי זה ש„משכרה נדע מהותה כו'“, בפשטות הוא לפי שהשכר הוא מסובב כו'.

נאך לגמרי ניט באוואַרנט פון „כרת דיומי“²⁸, איז נאך מערן אויך ווען מען דערגרייכט דעם עלטער פון שתין שנין, איז אינגאנצן קיין ראי' ניט (ביי א סך מענטשן) אַז „נפק מכרת דשני“ אפילו — ווייל בזמן הגלות קען דאך מאריך ימים זיין מער ווי זעכציק יאָר אויך אפילו אַזאָ וואָס זיין „חבל ההמשכה“ איז יע ר"ל נכרת און נפסק געוואָרן.

און דערמיט איז אויך פאַרשטאַנען דיך וואָס עס ווערט ניט דערציילט אַז די אַנדערע תנאים (וואָס נאָכן חורבן ביהמ"ק²⁹) און אמוראים, וואָס זיינען געווען פאַר רב יוסף, זאָלן האָבן געמאַכט אַ „יומא טבא“ ווען זיי זיינען געקומען צום עלטער פון זעכציק יאָר — וואָרום מצד גודל ענוותנותם האָבן זיי מורא געהאַט — בל' הידוע — איני יודע באיזו דרך מוליכין אותי³⁰, ובמילא איז דאָך אַ מקום לספק אַז זייער חיות קומט אפֿשר ר"ל גאָר ניט פון היכלות הקדוֹשֶׁה.

און דאָס וואָס רב יוסף האָט יע געמאַכט אַ „יומא טבא“ צו דער געלעגנהייט³¹, איז עס דערפאַר וואָס בנוגע צו אים איז געווען אַ הוכחה ברורה אַז זיין חיות איז נאָר פון היכלות הקדושה, וכדלקמן.

28) שגם מצד טעם זה עצמו — נשלח כבר הנתינת מקום לעשיית יומא טבא כש נעשה בר שיתין, כדמוכח מקושיית אביי (ראה לעיל הערה 12), ועפ"י מובן הטעם שלא מצינו שעשו יומא טבא אפילו קודם החורבן (ראה להלן בפנים), ושאיני רב יוסף — כדלקמן סעיף ו' ואילך.

29) ראה הערה הקודמת.

30) ברכות כה, ב.

31) אף שגם הוא הי' עניו בתכלית (מס' סוטה בסופה. פרש"י שם).

ומיתה בידי שמים מאריך ימים זיין (און אפילו „בנעימים“) מער ווי נ' אָדער ס' שנה (כאָטש ביי אים איז „נכרת ונפסק (געוואָרן דער) חבל ה' המשכה משם הוי' ב"ה“) — ווייל דאָן איז ער מקבל חיות פון היכלות הסט"א ר"ל. און דאָן, בזמן הגלות, קען מען אויך דערפון לעבן.

ה. עפ"י איז פאַרשטאַנדיק בפשט־טות פאַרוואָס עס ברענגט זיך ניט אין שולחן ערוך אַז בעת מען דער־גרייכט דעם עלטער פון שתין שנין זאָל מען דאַרפן מאַכן אַ „יומא טבא“, ווייל [אויסער דעם וואָס מען איז

בטבע מהעבירות, איך אפשר ליפטר מהם ע"י תשובה. וע"פ הביאור שבפ"ה, שענין עונש כרת הוא לפי „שנכרת ונפסק חבל המשכה כו״, מתורצת במילא גם קושיא זו, כי מכיון שׁבתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה“ (ספ"ו) — הרי עי"ז מקשר הנשמה לשרשה. וראה לקו"ת ר"פ במדבר (א, ב): ונכרתה הנפש כו' כמשל האדם שנכרת גופו מראשו והעצה היעוצה לזה הוא כמו ד"מ אם הי' נמצא *** ב' דפואות לחבר גופו אל ראשו כן הוא כו' [ולתער אשר שם א, סע"ד: „בענין כריתות כו״ — כנראה חסר].

מיתות — מכיון שהם תמורת מיתת ב"ד. (אבל צ"ע מדרו"ל (מכות י, ב) עה"פ והאלקים אנה לידו זקאי ע"ז דהי' חייב מיתה ואין עד כו').

ועפ"י יובן מה שקושיית אדה"ז (באגה"ת פ"ד) היא רק על חייבי כריתות ומיתה ביד"ש ולא על דין ד' מיתות (אף ש' חמורים יותר).

***) להעיר מב"מ קז, ב: הרוגי מלכות (הרוגי חרב, פרש"י) כו' אי לאו כו' עבדי להו סמי וחיי. ולכאורה עפ"ז קשה ה' „אם ה״״ — שהרי ישנו ודאי. אבל ראה ב"ב (עד, ב) שאינו מצוי כלל. ועפ"י מו' בנת ג"כ הוספת התיבה (אם הי' נמצא, וגם בזה נראה גודל דיוק ל' רבותינו נשיי אינו.

א שטאַט וואו ס'איז ניטאָ קיין
 „אומן“ (מקזו דם). ווייל מצד הטבע
 וואָס דער אויבערשטער האָט מטביע
 געווען אין גוף האדם, מוז מען אָנ-
 קומען צו הקזת דם. היינט ווי איז
 שײך אַז במשך פון גאַנצע צוויי און
 צוואַנציק יאָר האָט רב יוסף מיט זײ-
 גע בני בית ניט געדאַרפט אַנקומען
 דערצו?

איז דערפון געדרונגען, אַז ביי אים
 איז דער חיות הגוף געווען אין אַן
 אופן פון למעלה מהטבע: זיין חיות
 איז געווען בגילוי מצד ענוה און ביי-
 טול (בדוגמת מלאכים, וואָס זייער
 חיות איז מצד יראת ה' און ביטול³⁶).

ועפ״ז איז פאַרשטאַנדיק וואָס ר״י
 האָט געזאָגט מיט אַ פשיטות „נפקי
 לי מכרת“ — הגם אַז בזמן הגלות
 קען אויך אַ חייב כרת ר״ל, מאריך
 ימים זיין מער ווי זעכציק יאָר (מצד
 זיין מקבל זיין חיות פון היכלות ה-
 טומאה) — ווייל ביי רב יוסף'ן האָט
 מען געזען בגילוי, לעיני בשר, אַז
 זיין חיי הגוף „אינם חיים בשרים“³⁷
 כ״א חיים רוחניים“³⁸ — „יראת ה'
 ה' לחיים“.

נאָר פונדעסטוועגן, איידער אים איז
 געוואָרן זעכציק יאָר, האָט ער חו-
 שש געווען אַז ביי אים איז אפשר
 יע געווען אַן ענין פון איסור כרת
 — ווייל אויך אַ חייב כרת קען מקבל

ו. וועגן רב יוסף'ן דערציילט די
 גמרא³⁹, אַז ער איז געווען „סיני“
 (שהיו משניות וברייתות סדורות לו
 כנתינתן מהר סיני⁴⁰), און רבה איז
 געווען אַן „עוקר הרים“ (א „חריף
 ומפולפל בתורה“⁴¹). בעת מען האָט
 געדאַרפט אַננעמען אַ ראש־ישיבה און
 מ'האָט געקלערט וועמען פון די צוויי
 מען זאָל ממנה זיין, האָט מען גע-
 שיקט קיין ארץ־ישראל צו אַנפרעגן
 „איזה מהם קודם“. און מ'האָט פון
 דאָרט געענטפערט „סיני עדיף . . .
 הכל צריכין למרי חטיא“.

אַף על פי כן, דערציילט די גמ-
 רא⁴², האָט רב יוסף ניט געוואָלט
 אַננעמען די התמנות און רבה איז
 געוואָרן דער ראש־ישיבה. און די גמ-
 רא איז מסיים: „וכל שני דמלך רבה,
 רב יוסף אפילו אומנא לבית׳י לא
 חליף“. טייטשט דער רמ״א⁴³, אַז דער-
 פאַר וואָס ר״י האָט זיך משפיל גע-
 ווען און האָט ניט געוואָלט פירן קיין
 „שררה“ בפני רבה, האָט דער זכות
 פון זיין ענוה מגין געווען אויף אים
 און אויף אנשי ביתו — וואָס במשך
 פון די אַלע יאָרן — צוויי און צוואַנ-
 ציק יאָר וואָס מלך רבה, איז קיינער
 פון זיין הויז־געזינד ניט געווען
 קראַנק, ביז זיי האָבן אַפילו ניט גע-
 דאַרפט אַנקומען צו אַן „אומן“ להקזו
 דם.

וואָס דאָס איז דאָך אַ הנהגה של-
 מעלה מהטבע: דער דין איז⁴⁴, אַז
 אַ תלמיד־חכם טאָר ניט לעבן אין

32) סוף מס' הוריות. ועד״ז הוא בסוף
 מס' ברכות.

33) רש״י בהוריות שם.

34) הובא בתוס' הרא״ש להוריות שם.
 ומסיים „והדין פירוש מסתבר לן“.

35) סנה׳ יו, סע׳ב. רמב״ם הלי דיעות
 ספ״ד.

36) ראה דהמ״צ טו, ב.

36*) ל' הכתוב משלי יד, ל. ועפמ״כ
 באגה״ק מובן בפשטות מה שבב״ר רפני״ז
 בדרשו הכתוב בנוגע לאברהם — מפרש
 „בשרים“ דלא כפשוטו.

37) אגה״ק ס״ז זך (קמו, ב).

38) משלי יט, כג (הובא באגה״ק שם *).

(* באגה״ק שם: „ויראת“ (בוא״ו).
 וכבר נתקן ב״הערות ותיקונים“ לתניא שם.

האָט באַווירקט אויך זיין גוף ביז ניט צו קענען זעען — האָט ער דערמיט עוקר געווען פון זיך אויך דעם „הלב חומד“ וואָס קען קומען ניט דורך ראַיית העינ, ובמילא איז ער געווען באַוואַרנט אויך פון „כרת דיומי“.

נאָר פונדעסטוועגן האָט ער געזאָגט צו אַבייז „נקוט לך מיהא פלגא בידך“, ווייל מצד גדול הענוה איז ער נאָך ניט געווען אינגאַנצן זיכער אין דעם, וואָרום סוכ״ס איז דאָך „אל תאמין בעצמך עד יום מותך“. אָבער מאַיך גיסא, זעענדיק אָן פון „כרת דשני“ איז ער שוין זיכער אַרויס (כנ״ל ס״ו), האָט עס עם מחזק געווען בבטחון אָן ביי אים וועט שוין קיין „כרת דיומי“ אויך ניט זיין. און דעריבער האָט ער דאָן געמאַכט אַ „יומא טבא“. און דאָס איז אויך דער ביאור פון דעם וואָס רב יוסף האָט געזאָגט „נקוט לך מיהא פלגא בידך“ (און ניט „חדא“), וואָס דער לשון „פלגא“ ווייזט (כנ״ל סוף סעיף ב׳) אָן זיין אַרויסגיין פון „כרת דשני“ איז (ניט נאָר איין ענין בפני עצמו, נאָר אויך) אַ העלפט פון אַרויסגיין פון כרת בכלל (כולל אויך פון „כרת דיומי“) — ווייל זיין אַרויסגיין פון „כרת דשני“, דאָס האָט אים מחזק געווען דעם בטחון (עכ״פּ), אָן ביי אים וועט שוין קיין „כרת דיומי“ אויך ניט זיין ח״ו.

אין אַנדערע ווערטער: ביידע זאָכן [זיין אַרויסגיין פון „כרת דשני“ און (דער בטחון) אָן ביי אים וועט ניט זיין קיין ענין פון „כרת דיומי“] זיי גען מסובב פון איין ענין — פון דעם וואָס זיין יצר הרע איז בטל געוואָרן.

ה. ע״פּ הנ״ל וועט מען אויך פאַר־שטיין דעם טעם, פאַרוואָס רב יוסף

חיות זיין פון קדושה ביז פופציק אָדער זעכציק יאָר, וואָרום ביז דאָן בלייבט נאָך איבער ביי אים אַ „רשי״ מו“ פון זיין נפש האלקית, ווי גע־בראַכט פריער (סעיף ד׳) פון אגרת התשובה.

ז. מען דאַרף נאָך אָבער פאַר־שטיין:

ס׳איז דאָך אַ דבר פשוט, אָן דער כח הבחירה איז פאַראַן ביי יעדן אידן, ובמילא איז אַפילו אַזאָ וואָס ווייס זיכער אָן זיין חיות איז ניט קיין „חיים בשרים“ נאָר „חיים רוחניים“ קען (מצד בחירתו) עובר זיין אויף אָן איסור. וואָס דערפאַר זאָגט אָן תו־רה״א אַ הוראה פאַר יעדן אידן „ואל תאמין בעצמך עד יום מותך“. און וויבאַלד אַזוי בלייבט דאָך די שאלה: וואָס איז געווען די שמחה ביי רב יוסף׳ן ווען ער האָט דערגרייכט שיתין שנין, בשעת ער איז נאָך ניט אַרויס פון „כרת דיומי“?

איז דער ביאור אין דעם:

עס ברענגט זיך אין ראשונים (פון „אגדה“), אָן רב יוסף האָט ביי זיך ניט געקענט פועל זיין ניט צו קוקן לחוץ פון זיינע ד׳ אמות, און דאָס האָט אים געבראַכט צו זיין ווערן אַ סג׳י־נהור „סמי נפשי“, און ווי־באַלד אָן ער האָט גע׳פועל׳ט ביי זיך ער זאָל ניט האָבן דעם „העין רואה“ וואָס ברענגט ״ צו „והלב חומד“ — וואָס פון דעם קומען אַרויס אַלע ״ ענינים בלתי־רצויים — איז במילא פאַרשטאַנדיק, אָן דורך דעם וואָס זיין רצון ניט צו קוקן חוץ ל׳ אמותיו

(39) אבות פ״ב מ״ד.

(40) ר״ן ורמב״ן בקידושין לא, א.

(41) ירושלמי ברכות פ״א ה״ה. רשי״ שלח טו, לט (מבמד״ר ותנחומא שם) ועוד.

נך" (עמי הארץ) צו דער סעודה וואָס ער מאַכט דערפאַר וואָס אים איז גע- וואָרן שיתין שנין, און מען וואַלט אויך מסביר געווען אַז דאָס איז מצד דעם וואָס רב יוסף האָט פון זיך עוקר געווען אינגאַנצן דעם "הלב חר- מד" (און אַפילו ביי אים, איז עס בלויז אַן ענין פון בטחון וואָס איז אַבער גיט שולל דעם "אל תאמין בעצמך עד יום מותך").

וואַלט זיך ביי זיי, די עמי הארץ, געקענט אַפלייגן אַז (ביי יעדן איי- נעם) נאָכדעם ווי מען ווערט אַלט זעכציק יאָר, דאַרף מען שוין מער קיין התחזקות גיט האָבן אַנטקעגן דעם יצר הרע. און דעריבער האָט רב יו- סף געמאַכט די סעודה נאָר "לרבנן".

ט. ע"פ כל הנ"ל וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס דער מדרש זאָגט בנר- גע צו יצחק'ן "הואיל ונתייסם בעיניו . . ויצה"ר פסק ממנו":

אויפן פסוק "ותכהין עיניו מ- ראות" (45), זאָגט רש"י אין זיין ערשטן פירוש "בעשנן של אלו (שהיו מעש- נות ומקטירות לע"ו)". ולכאורה: אמת טאַקע אַז רויך (עשן) שאַדט צו די אויגן (וכמ"ש: כעשן לעינים) — מוז מען דאָך אַבער זאָגן, אַז דער עשן וואָס די נשי עשו האָבן מעשן געווען און מקטיר געווען איז גיט געווען אַזוי שטאַרק ביז ער זאָל קע- נען בלינד מאַכן יעדן איינעם, וואָ- רום אויב יע, וואַלטן דאָך — לכך לראש — די נשי עשו גופא (און עשו

האָט געמאַכט אַ יומא-טבא דווקא לר- בנן:

עס שטייט אין גמרא: "אפילו לא קרא אדם אלא קריית שמע שחרית וערבית קיים לא ימוש. ודבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ" — ווייל גיט וויסנדיק דעם דין לפרטיו, וועט דער עם הארץ דאָס אַננעמען כפשוטו אין אַלע פאַלן.

ולכאורה, פאַרוואָס טאָר מען עס גיט זאָגן "בפני עם הארץ": מען קען דאָך אים אויסטייטשן דעם דין קלאַר, ווי ער איז לאמיתו (46), און דעמאַלט וועט דאָך, בפשטות, דערפון קיין קל- קול גיט אַרויסקומען?

איז דער ביאור אין דעם: בטבע פון אַ מענטשן איז, אַז ווען ער הערט אַ געוויסן ענין וועלכן אים ווילט זיך הערן און אים איז דאָס געשמאַק, ווערט עס ביי אים דאָן נקלט גוט. אויב אַבער דער ענין וועלכן ער הערט איז אַזאַ וואָס אים ווילט זיך גיט הערן — ווערט עס ביי אים גיט נקלט, סיידין דורך השתדלות וכו'. און דאָס איז דער טעם וואָס "דבר זה אסור לאומרו בפני עם הארץ" — אַפילו אויב גלייך דערנאָך וועט מען אים מסביר זיין די פרטים שבזה (ווי ק"ש שחרית וערבית אַליין איז גיט גענוג זכו') — ווייל דער עיקר וואָס ביי אים וועט נחלק ווערן איז — אַז מיט ק"ש אַליין איז מען אויך מקיים דעם "לא ימוש".

דאָס זעלבע איז בנדו"ד: ווען רב יוסף וואַלט אַיינגעלאָדן אויך גיט "רב-

(42) מנחות צט, סע"ב.

(43) ראה קו"א בהל' ת"ת לאדה"ז פ"ג

— ד"ה והנה חילוק זה.

(44) ווהו גם הטעם למה שבכמה ענינים

"אין להקל בפני עם הארץ" (ראה שו"ע

אדה"ז או"ח ששי"ז ס"ו, ועוד).

(45) תולדות כו, א.

(46) כ"ה ברא"ם שם. (וברוב הדפוסים, כולל גם דפוס הראשון — ליתא), וראה יל"ש ותנחומא כאן.

(47) משלי י"ד, כו.

און וויבאלד אָז דאָס וואָס יצחק איז געווען אַ סגִי־נהור איז עס גע־קומען מצד דעם וואָס ער האָט בתכ־לית ניט געקענט פֿאַרליידן אָן ענין פון ע"ז, דעריבער איז דורך דעם וואָס "נתייסם בעיניו" איז פון אים אַוועקגענומען געוואָרן די גאַנצע מצי־אות פון רע"ז — "יצה"ר פסק ממנו". און דערפֿאַר האָט דער אויבערשטער אויף אים מיחד געווען זיין נאָמען אויך בחייו, און געזאָגט "ואלקי יצחק".

(משיחת י"א ניסן תשכ"ב
— חגיגת סיום — שנת הששים *)

אַליין) בלינד געוואָרן. היינט פֿאַרוואָס האָט עס יצחק'ן יע געשאַדט?

איז דער ביאור אין דעם, אָז דאָס וואָס ביי יצחק'ן איז געווען דער "ותכהין עיניו מראות", איז עס טאָ־קע ניט געווען בלויז מצד דעם עשן גופא. נאָר דערפֿאַר וואָס דער עשן איז געווען "לע"ז": יצחק איז גע־ווען "טהור עינים מראות ברע"ז", האָט ער דעריבער ניט געקענט פֿאַר־ליידן אָן ענין פון ע"ז, און אויף אַזוי פיל ביז "ותכהין — נתייסם בעיניו".

[ובדוגמת ווי ס'איז ידוע ייִ די מעשה מיט ר' נחום טשערנאָבילער, אָז ע"פ טעות האָט מען אים אַמאָל דערלאָנגט חלב עכו"ם, און ער האָט די מילך ניט געזען. דערנאָך האָט ר' נחום דאָס מסביר געווען מיט דער משנה⁵⁰ "חלב שחלבו עובד כוכבים ואין יש־ראל רואהו", אָז דער פירוש אין "אין ישראל רואהו" איז — אָז אַ איד זעט עס ניט. ווייל ייִ דאָס וואָס ער דאַרף ניט זען, זעט ער ניט].

52) וההוספה במדרש "גנוז לתוך הבית" — (ראה בתחילת השיחה) — יש לומר שהוא לשלול האפשריות והשפעה מבחון וע"ד שכאשר הקריב לבוא מצרימה, דוקא אז (משא"כ לפניו) אמר אברהם "הנה נא ידעתי גוי" (ראה לעיל ע' 60 ובהערות שם).

(* בהתועדות זו, עשה כ"ק אדמו"ר שליט"א סיום על מס' פסחים. וראה לעיל הערה 18.

48) חבוקק א, יג — בשינוי לשון, וראה רד"ק שם.
49) ד"ה כי נער ישראל תרס"ו (ותשט"ז) — נדפס בהמשך תרס"ו בהוספות.
50) ע"ז לה, ב.
51) ד"ה כי נער ישראל הג"ל. ועפ"ז יש לבאר המחלוקת בכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי מהני בדעביד (תמורה ד, סע"ב).

